

ДЖОН СТАЙНБЕК ЛУНАТА ЗАЛЕЗЕ

Превод от английски: Цветан Петков, 1988

chitanka.info

ГЛАВА 1

В десет и четирийсет и пет всичко беше свършило: градът окупиран, защитниците — победени, войната — приключена. Нашественикът беше подготвил своята кампания също така грижливо, както и други, по-големи. В тази неделна утрин пощальонът и полицаят излязоха за риба с яхтата на господин Коръл, уважавания от всички бакалин. Той им даде добре поддържаната си яхта за целия ден. Пощальонът и полицаят се намираха на няколко мили навътре в морето, когато забелязаха покрай тях да минава тъмно боядисан транспортен кораб, натоварен с войници. Като общински служители това съвсем определено ги засягаше и двамата обърнаха към брега, но, разбира се, докато стигнат в пристанището, батальонът вече беше завладял града. Полицаят и пощальонът дори не успяха да влязат в канцелариите си в кметството, а когато настояха на правата си, ги взеха в плен и ги хвърлиха в градския затвор.

В тази неделна утрин цялата местна войска, на брой дванайсет души, също не беше в града, защото уважаваният от всички бакалин господин Коръл даде безплатен обяд, мишени, патрони и награди за състезание по стрелба, предвидено да се проведе на седем-осем километра от града, горе в планината, в една чудесна долчинка, собственост на същия господин Коръл. Местните войници, едри, тромави момчета, чуха самолетите, видяха в далечината парашутите и тръгнаха в ускорен марш обратно към града. Когато пристигнаха, завоевателят беше разположил картечници от двете страни на пътя. Тромавите войници, почти без опит в боя и никакъв опит в поражението, започнаха да стрелят с пушките си. Картечниците изтракаха и в миг шестима от тях се превърнаха в мъртви, надупчени вързопи, трима — в полумъртви надупчени вързопи, а останалите трима избягаха в планината с пушките си.

В десет и трийсет духовата музика на нашествениците свиреше красиви, сантиментални мелодии на градския площад, докато

гражданите слушаха, застанали наоколо, с полуотворени уста и зяпаха сацисани мъжете със сиви каски на главите и автомати в ръцете.

В десет и трийсет и осем шестимата надупчени бяха погребани, парашутите сгънати и войниците настанени в склада на господин Коръл, който се намираше при кея и по чиито рафтове имаше одеяла и походни легла за целия батальон.

Към десет и четирийсет и пет кметът, старият Ордън, получи от страна на полковник Лансър, командуванията нашествениците, официално искане за аудиенция, определена точно за единайсет часа в петстайната резиденция на кмета.

Приемната на резиденцията беше много уютна и приветлива. Позлатените столове с износена тапицерия стояха подредени край стените, като излишни слуги без работа. В сводестото мраморно огнище имаше малка скара с червена жарава, а пред нея — ръчно изрисувана кофа за въглища. На полицата над огнището, между две тумбести вази, се мъдреше голям къдрав порцеланов часовник, отрупан с херувими. Тапетите бяха тъмночервени със златни фигури, а дървената облицовка — бяла, красива и чиста. Картините по стените представяха най-вече удивителния героизъм на големи кучета, които спасяват деца в опасност. Човек оставаше с впечатлението, че нито едно дете няма да загине от наводнение, пожар или земетресение, стига наоколо да има голямо куче.

Край огнището седеше старият доктор Уинтър, брадат, делничен и добродушен — историограф и лекар на града. Той гледаше с изумление в скута си, където палците му се премятаха неспирно един през друг. Видът му беше толкова благ, че само проникателен човек би могъл да схване колко проникателен е всъщност той. Докторът вдигна поглед, за да разбере дали Джоузеф, слугата на кмета, е забелязал чудното въртене на палците му.

— Единайсет ли? — попита доктор Уинтър.

Джоузеф отвърна разсеяно:

— Да, господине, в бележката пишеше „единайсет“.

— Ти четеш ли бележката?

— Не, господине. Негово превъзходителство ми я прочете.

И Джоузеф продължи да проверява дали някой от позлатените столове не се е преместил, откак ги подреди там за последен път. Имаше навика да се мръщи на мебелите, като че ли очакваше от тях да

се държат неприлично, да правят бели или да са прашни. С една дума, докато кметът Ордън ръководеше хората, Джоузеф властвуваше над мебелите, сребърните прибори и чиниите. Беше възрастен, слаб, сериозен и животът му изглеждаше толкова сложен, че само един проницателен човек би могъл да прозре колко прост е всъщност той. Не намираше нищо удивително във въртящите се палци на доктор Уинтър; нещо повече, дразнеше се от тях. Джоузеф подозираше, че след като в града има чужди войници, а местната армия е избита или пленена, значи става нещо доста важно. Рано или късно Джоузеф трябваше да си състави мнение за всичко това. Той не намираше за уместно каквото и да е лекомислие, въртене на палци или пък разни номера от страна на мебелите. Доктор Уинтър премести стола си с няколко сантиметра. Джоузеф нетърпеливо зачака да настъпи моментът, когато ще може да го върне на определеното му място.

— Единайсет часът, а? — повтори докторът. — И бъди сигурен, че ще са тук навреме. Тези хора знаят цената на времето.

— Да, господине.

— На времето и на машините.

— Да, господине.

— Втурнали са се към съдбата си, сякаш тя няма да ги чака. С раменете си подбутват света да се върти по-бързо.

Тук слугата отвърна: „Точно така, господине.“ Защото му беше омръзнало да казва: „Да, господине.“

Джоузеф не одобряваше такъв вид разговори, понеже те не му помагаша да си състави мнение за каквото и да е. Ако подхвърлеше по-късно пред готвачката: „Хора, които знаят цената на времето, Ани“ — би прозвучало безсмислено. Тя щеше да запита: „Кой?“, а после: „Защо?“ — и най-сетне да отсече: „Това са глупости!“ Джоузеф се беше опитвал да вмъкне приказките на доктора в разговорите си с нея и това винаги завършваше по един и същи начин — Ани неизменно ги намираше за глупави.

Доктор Уинтър вдигна поглед от палците си и се загледа как слугата въвежда ред сред столовете.

— Какво прави кметът?

— Облича се, да приеме полковника, господине.

— И ти не му помагаш? Сам няма да успее да се облече както трябва.

— Помага му госпожата. Госпожата иска той да изглежда възможно най-добре. Тя... — Тук Джоузеф леко се изчерви. — Госпожата му почиства космите от ушите, господине. Това го гъделичка. На мен не ми позволява да го правя.

— Разбира се, че гъделичка.

— Госпожата настоява.

Докторът се изсмя. Стана и протегна ръце към огъня, а Джоузеф ловко се шмугна зад него и върна стола на място.

— Чудесни сме. Страната ни загива, градът ни е завзет, кметът се готви да приеме завоевателя, а госпожата държи съпротивляващия се кмет за врата и му почиства космите от ушите.

— Много беше обрасъл — рече Джоузеф. — Веждите му също. Негово превъзходителство понася още по-малко да му подстригват веждите. Твърди, че боляло. Съмнявам се дали и госпожата ще успее да го направи.

— Ще се опита.

— Искат й се той да изглежда възможно най-добре, господине.

През стъклото на входната врата надникна лице с каска и след това се почука. Сякаш топлат светлина от стаята си отиде и на нейно място се вмъкна някаква сивота.

Доктор Уинтър погледна часовника.

— По-рано идват. Отвори им, Джоузеф.

Джоузеф отиде до вратата и я отвори. Беше облечен в шинел войник. Имаше каска, а на рамото му висеше автомат. Огледа се бързо и влезе. Зад него на вратата застана офицер. Униформата му беше като на всички останали и чинът личеше само по пагоните.

Офицерът влезе и погледна към доктор Уинтър. Външността му натрапчиво напомняше за английски джентълмен: отпуснат, с червено лице, с дълг, но все пак приятен на вид нос. Изглеждаше притеснен от униформата си, както е с повечето британски генерали. Застана до вратата, впери поглед в доктор Уинтър, и попита:

— Вие ли сте кметът Ордън, господине?

Доктор Уинтър се усмихна.

— Не, не съм.

— В такъв случай сте чиновник?

— Не, аз съм градският лекар и съм приятел на кмета.

Офицерът попита:

— Къде е кметът Ордън?

— Облича се, за да ви приеме. Вие сте полковникът?

— Не, не съм. Аз съм капитан Бентик. — Поклони се и доктор Уинтър му отвърна с лек поклон. Капитан Бентик продължи, сякаш леко смутен от онова, което имаше да каже: — Според нашия устав сме длъжни да претърсваме за оръжие всяко помещение, в което ще влиза командувачият. В това няма нищо обидно, господине. — После викна през рамо: — Сержант!

Сержантът се приближи бързо към Джоузеф, потупа го с ръце по джобовете и съобщи:

— Нищо, господин капитан.

Капитан Бентик се обърна към доктора:

— Надявам се, ще ни извините. — Сержантът отиде при Уинтър и го потупа по джобовете. Ръцете му се задържаха при вътрешния джоб на самото. Бръкна бързо, извади оттам малка черна кожена чанта и я занесе на капитана. Бентик отвори чантичката и видя няколко прости хирургически инструмента: два скалпела, хирургически игли, щипки, игла за подкожни инжекции. Затвори чантичката и я подаде на доктора, който рече:

— Вижте, аз съм селски лекар. Един път ми се наложи да оперирам апандисит с кухненски нож. Оттогава винаги нося тези неща със себе си.

— Доколкото зная, тук има огнестрелно оръжие — каза капитан Бентик и извади от джоба си малък бележник с кожена подвързия.

— Нищо не пропускайте.

— Да, от известно време тук работи наш човек.

— Едва ли ще ми кажете кой е той.

— Вече си е свършил работата. Не виждам какво може да стане, ако ви кажа. Името му е Коръл.

Доктор Уинтър зяпна от изумление.

— Джордж Коръл? Как! Това ми се струва невъзможно. Той направи толкова много за града. Дори отпусна награди за състезанието по стрелба тази сутрин. — Каза го и по очите му пролича, че започва да схваща какво всъщност се е случило. После добави: — Сега ми е ясно защо устрои състезанието по стрелба. Да, разбирам. И все пак, Джордж Коръл! Струва ми се невъзможно!

Вратата отляво се отвори и влезе кметът Ордън; човъркаше с малкия си пръст в дясното ухо. Беше с официалния си редингот, а около врата му висеше медальон — символ на длъжността му. Имаше големи рунтави бели мустаци и още два по-малки — над всяко око по един. Бялата му коса беше току-що сресана и космите започваха да се стремят към свобода, мъчеха се да се изправят. Дългогодишен кмет на града, той се беше превърнал в олицетворение на управник. Дори възрастните хора, когато видеха написана думата „кмет“, си представяха Ордън. Беше се слял с длъжността си. Тя му придаваше достойнство, а той на нея — топлота.

Отзад се появи госпожата — дребна, сбръчкана и свирепа. Тя живееше с чувството, че е скроила този човек от цяло парче плат и го е създала; живееше с дълбокото убеждение, че ако би могла да започне всичко отначало, би свършила по-добра работа. Само веднъж или дважд през живота си беше успяла да го разбере напълно, но онази част от него, която познаваше, познаваше добре и в цялата ѝ сложност; и най-малкият му апетит или болка, невнимание или лошотия не ѝ убягваха; нито една негова мисъл или мечта, или пък копнеж не достигаха до нея. И въпреки това няколко пъти през живота си бе имала своите звездни мигове.

Тя заобиколи кмета, хвана го за ръката, измъкна пръста от възмутеното му ухо и го дръпна настрана, тъй както би измъкнала пръста от устата на бебе.

— Не мога да повярвам, че боли толкова, колкото твърдиш — каза тя. После се обърна към доктор Уинтър: — Не ми дава да му оправя веждите.

— Боли — обади се кметът.

— Е, добре, щом държиш да изглеждаш така, с нищо не мога да ти помогна. — Тя оправи вече съвсем добре наместената му вратовръзка и се обърна към Уинтър: — Радвам се, че си тук, докторе. Колко души според теб ще дойдат? — Едва сега вдигна очи, забеляза капитан Бентик и възкликна: — О, полковникът!

— Не, госпожо — каза капитанът, — само подготвям нещата за полковника. Сержант!

Сержантът, който в това време обръщаше възглавници и надничаше зад картини, се приближи бързо до кмета и прокара ръце по джобовите му.

Бентик се извини.

— Съжалявам, господин кмете, но уставът го изисква. — А после погледна в малкия си бележник. — Ваше превъзходителство, известно ми е, че тук имате огнестрелно оръжие. Доколкото зная, два броя.

Кметът се учуди.

— Огнестрелно оръжие ли? Предполагам, имате предвид пушки. Да, имам ловджийска и спортна пушка. — После добави с тон на извинение в гласа: — Знаете ли, вече не ходя много на лов. Все се готвя да отида, а после, като се открие сезонът, не излизам. Не ми прави същото удоволствие както едно време.

Капитан Бентик настоя:

— Къде са пушките, ваше превъзходителство?

— Ами струва ми се... — започна кметът и се обърна към госпожата: — Не бяха ли отзад, в шкафа в спалнята, при бастуните?

— Да, и всички дрехи в този шкаф миришат на смазка. Да беше ги сложил някъде другаде.

Капитанът изкомандува: „Сержант!“ И сержантът се втурна в спалнята.

— Неприятно задължение, съжалявам — рече Бентик.

Сержантът се върна, носейки ловна двуцевка и доста хубава спортна пушка с ремък. Подпря ги до входната врата.

— Това е всичко. Благодаря ви, ваше превъзходителство! Благодаря ви, госпожо!

Бентик се обърна и се поклони леко на доктор Уинтър.

— Благодаря ви, докторе! Полковник Лансър ей сега ще дойде. Довиждане.

И излезе през вратата, последван от сержанта, който носеше двете пушки в лявата, а автомата — в дясната си ръка.

— За момент помислих, че е полковникът. Приятен младеж — каза госпожата.

Доктор Уинтър се обади язвително:

— Не, той само охранява полковника.

А госпожата се питаше: „Колко ли офицери ще дойдат?“ Погледна към Джоузеф и го видя как безсрамно подслушва. Поклати глава и се намръщи, а той се залови да върши дребните неща, с които се занимаваше преди. Започна отново да бърше праха от всичко.

Госпожата попита:

— Според вас колко от тях ще дойдат?

Докторът ядосано придърпа стол и отново седна с думите:

— Не зная.

— Ами... — Тя се намръщи по посока на Джоузеф. — Ние обсъждахме. Дали да им предложим чай или по чаша вино? Ако трябва да ги черпим, не зная колко от тях ще дойдат, а ако не трябва, тогава какво ще правим?

Доктор Уинтър поклати глава и се усмихна.

— Не зная. Толкова отдавна не сме побеждавали никого, а и нас не са ни побеждавали. Не зная кое е редно.

Кметът отново зачовърка с пръст в сърбящото го ухо. Той се намеси:

— Аз пък не смятам, че трябва. Не смятам, че хората ще одобрят. Не искам да пия вино с тях. Не зная защо.

Госпожата потърси подкрепа от доктора.

— Нали в древни времена хората — имам предвид водачите — са се поздравявали и са пили по чаша вино?

Доктор Уинтър кимна.

— Да, наистина са го правили. — Поклати глава. — Може би тогава е било различно. Кралете и принцовете са играели на война, тъй както англичаните си играят на лов. Когато убият лисица, се събират на ловна закуска. Но кметът вероятно е прав. Може хората да не одобрят това, че той пие със завоевателя.

— Хората са долу и слушат музиката. Ани ми каза. Щом те могат да го правят, защо ние да не се държим прилично?

Кметът впери поглед в нея и каза троснато:

— Госпожо, смятам, с ваше разрешение, да не пием вино. Сега хората са объркани. Живели са толкова време в мир, че не могат напълно да повярват във войната. Ще свикнат и няма повече да са объркани. Затова именно са ме избрали — за да не са объркани. Тази сутрин бяха убити шестима младежи от града, нямам намерение да правим ловна закуска. Народите не водят война за спорт.

Госпожата се поклони леко. Няколко пъти досега съпругът ѝ се беше държал като кмет. Научила се бе да не смесва кмета със съпруга.

Ордън погледна часовника си и когато Джоузеф влезе с малка чашка кафе, я взе разсеяно.

— Благодаря — рече и отпи. — Трябва да ми стане ясно — обърна се той към доктор Уинтър, сякаш се извиняваше. — Аз трябва... знаеш ли колко са нашествениците?

— Не са много — отвърна докторът. — Според мен не повече от двеста и петдесет души, но всички са с автомати.

Кметът пак отпи от кафето и поде:

— А какво е положението в останалата част от страната?

Докторът сви рамене и после ги отпусна.

— Никъде ли не е имало съпротива? — продължи кметът без надежда в гласа си.

И отново докторът повдигна рамене.

— Не зная. Връзките са прекъснати или завзети. Няма вести.

— А нашите момчета. Войниците?

— Не зная — отвърна докторът.

Джоузеф се намеси:

— Чух... всъщност Ани е чула...

— Какво, Джоузеф?

— Шестима били убити, господин кмете, с картечниците. Ани казва, че трима били ранени и заловени.

— Но те бяха дванайсет.

— Ани чула, че трима са избягали.

Кметът рязко се обърна и попита:

— Кои са избягали?

— Не зная, господин кмете. Ани не е чула.

Госпожата провери с пръст дали няма прах по масата и рече:

— Джоузеф, когато дойдат, стой близо до звънеца. Може нещичко да ни дотрябва. Освен това, Джоузеф, сложи си другото сако. Онова с копчетата. — Замисли се за момент. — И, Джоузеф, щом свършиш онова, което са ти казали да направиш, излизай от стаята. Лошо впечатление прави, когато висиш наоколо и слушаш. Намирисва на провинция, разбираш ли?

— Да, госпожо.

— Няма да сервираме вино, Джоузеф, но можеш да сложиш някоя и друга цигара в малката сребърна кутия. И да не вземеш, когато палиш цигарата на полковника, да драснеш клечката на подметката си. Драсни я на кутията.

— Добре, госпожо.

Кметът разкопча редингота и извади часовника си, погледна го, сложи го обратно и пак се закопча, но с едно копче по-нагоре. Госпожата отиде при него и го закопча както трябва.

Доктор Уинтър запита:

— Колко е часът?

— Единайсет без пет.

— Хора, които знаят цената на времето — рече докторът. — Ще бъдат точни. Искаш ли да си отида?

Ордън погледна сепнато.

— Да си отидеш ли? Не... не, остани. — Засмя се тихо. — Малко съм изплашен — рече той, сякаш се извиняваше. — Е, не точно изплашен, но съм нервен. — И добави безпомощно: — Много отдавна не са ни побеждавали... — Спря и се послуша. В далечината се чуваше духовна музика. Свиреше марш. Всички се обърнаха в тази посока и се заслушаха. — Ето ги, идват — продума госпожата. — Надявам се, че няма да дойдат много наведнъж. Стаята не е голяма.

Доктор Уинтър рече саркастично:

— Може би госпожата би предпочела залата с огледалата във Версай?

Тя присви устни и се огледа. Вече мислено разполагаше нашествениците.

— Стаята е съвсем малка — повтори госпожата.

Духовата музика отекна по-силно, после заглъхна. На вратата леко се почука.

— Кой ли пък ще е това? Джоузеф, виж кой е и му кажи да дойде по-късно. Много сме заети.

Отново се почука. Джоузеф отиде до вратата и я отвори, отначало малко, после по-широко. Появи се сива фигура, с каска и ръкавици.

— Полковник Лансър поднася почитанията си — рече влезлият — и моли за аудиенция при ваше превъзходителство.

Джоузеф отвори широко вратата. Войникът с каската влезе вътре, огледа бързо стаята и отстъпи встрани.

— Полковник Лансър — обяви той.

В стаята влезе още един военен с каска. И неговият чин личеше единствено по пагоните. Последва го нисичък човек в черен всекидневен костюм. Полковникът беше на средна възраст, посивял,

стегнат и с уморен вид. Имаше изправените рамене на военен, но очите му не гледаха с празен поглед, както е обикновено при военните. Дребният човек до него беше плешив, с розови бузи, с малки черни очички и чувствени устни.

Полковник Лансър свали каската си. Поклони се отривисто.

— Ваше превъзходителство! — Поклони се на госпожата: — Госпожо! — После нареди: — Затворете вратата, ефрейтор!

Джоузеф бързо затвори вратата и изгледа победоносно ефрейтора.

Лансър обърна въпросителен поглед към доктора и кметът поясни:

— Това е доктор Уинтър.

— Служебно лице? — попита полковникът.

— Лекар, господин полковник, и, бих могъл да добавя, местният историограф.

Лансър леко се поклони.

— Доктор Уинтър, не искам да съм неучтив, но може би във вашата история ще има страница...

А докторът се усмихна.

— Може би много страници.

Полковник Лансър се извърна леко към спътника си.

— Смятам, че познавате господин Коръл.

— Джордж Коръл? Разбира се, че го познавам. Как си, Джордж?

Доктор Уинтър побърза да се намеси. Той заяви много официално:

— Ваше превъзходителство, нашият приятел Джордж Коръл е подготвил града за нашествието. Нашият благодетел Джордж Коръл изпрати войниците ни в планината. Нашият гост на вечеря Джордж Коръл е направил списък на всяко огнестрелно оръжие в града. Нашият приятел, Джордж Коръл.

— Работя за онова, в което вярвам — рече Коръл гневно. — В това няма нищо непочтено.

Ордън зяпна. Беше сащисан. Погледна безпомощно първо Уинтър, после Коръл.

— Не мога да повярвам. Джордж, нали това не е истина? Седял си на моята маса, пил си порто с мен. Та нали ти ми помогна да направя плана на болницата. Това не е вярно!

Взря се в Коръл, но той му отвърна с войнствен поглед. Настъпи мълчание. После лицето на кмета се изпъна, стана много официално, а тялото му се вдърви. Обърна се към полковник Лансър:

— Не желая да разговарям в присъствието на този господин.

Коръл се възпротиви:

— Аз имам право да съм тук. И аз съм войник като останалите. Само дето не нося униформа.

Кметът повтори:

— Не желая да разговарям в присъствието на този господин.

— Ще ни оставите ли, господин Коръл? — попита Лансър.

Коръл настоя:

— Имам право да съм тук.

Лансър повтори рязко:

— Ще ни оставите ли, господин Коръл? Или имате по-висок чин от мен?

— О, не, господин полковник.

— Моля ви, господин Коръл, вървете си.

И Коръл погледна кмета гневно, а после се обърна и излезе. Доктор Уинтър се изсмя тихо.

— Това си струва да бъде отбелязано в моята история.

Полковник Лансър му хвърли бърз поглед, но нищо не каза.

Вратата отдясно се откряна и се показа разгневеното лице на сламенокосата Ани. Очите ѝ бяха зачервени.

— На задната врата стоят войници, госпожо — рече тя. — Висят там без работа.

— Те няма да влязат — съобщи полковникът. — Просто такъв е военният ред.

— Ани — каза госпожата е леден глас, — ако имаш нещо да кажеш, изпращай Джоузеф.

— Отде да знам дали няма да се опитат да влязат — настоя Ани. — Подушиха кафето.

— Ани!

— Да, госпожо.

— Мога ли да седна? — попита полковникът и обясни: — Отдавна не сме спали.

Кметът от своя страна сякаш се събуди от сън.

— Да — каза той, — разбира се, заповядайте.

Полковникът погледна към госпожата, тя седна и той се отпусна уморено на един стол. Кметът остана прав, все още като унесен.

Полковникът започна:

— Бихме искали да се разбираме колкото се може по-добре. Господин кмете, трябва да знаете, че това е преди всичко един делови ход. Имаме нужда от тукашните каменни въглища и от риболова. Ще се постареем да минем с възможно по-малко търкания.

— Нямам вести — каза кметът. — Какво е положението с останалата част от страната?

— Цялата е завзета — отвърна полковникът. — Всичко беше добре планирано.

— Никъде ли не е имало съпротива?

Полковникът го изгледа съчувствено.

— По-добре да не беше имало. Да, оказаха известна съпротива, но тя само доведе до кръвопролития. Много внимателно подготвихме плановете си.

— И все пак е имало съпротива? — настоя Ордън.

— Да, но е било глупаво да се съпротивляват.

Доктор Уинтър схвана донякъде защо кметът упорствува с този въпрос.

— Вярно — каза той, — глупаво е било, но са се съпротивлявали.

— Само някои и тях вече ги няма — отвърни Лансър. — Като цяло населението е спокойно.

— Населението все още не разбира какво е станало — рече доктор Уинтър.

— Започва да разбира — настоя Лансър. — Повече няма да постъпват глупаво. — Покашля се и тонът му стана делови. — А сега, господин кмете, да пристъпим към работа. Наистина съм много уморен, но трябва всичко да уредя, преди да легна и да поспя. — Премести се по-напред на стола си. — Аз съм по-скоро инженер, отколкото военен. Всичко това е по-скоро инженерна, отколкото военна операция. Въглищата трябва да се копаят и да се транспортират по море. Имаме техници, но местните хора ще продължат да работят в мината. Това ясно ли е? Не искаме да бъдем сурови.

— Да, това е съвсем ясно — рече Ордън. — Но да предположим, че те не пожелаят да работят в мината?

— Надявам се, че ще искат, защото е необходимо. Имаме нужда от тези въглища — отвърна полковникът.

— Но ако все пак не искат?

— Трябва. Те са дисциплинирани хора. Няма да им се ще да имат неприятности. — Изчака отговора на кмета, но такъв не последва. — Не е ли така, господин кмете?

Кметът нави веригата на медальона око ле пръста си.

— Не зная, господин полковник. Те са дисциплинирани при собствената си власт. Не зная дали ще са дисциплинирани при вашата. Това не е известно. Изграждали сме нашата власт в продължение на четиристотин години.

— Това ни е известно — побърза да каже полковникът, — ето защо ще запазим вашата власт. Вие ще си останете кмет, вие ще издавате заповедите, вие ще присъждате наградите и наказанията. По този начин те няма да ни създават неприятности.

Ордън погледна към доктор Уинтър.

— Ти какво мислиш?

— Не зная — отвърна докторът. — Ще бъде интересно да видим. Бих очаквал неприятности. Може и да се ожесточат.

— И аз не зная. — Ордън се обърна към Лансър: — Господин полковник, произлизам от този народ и въпреки това не зная какво ще направят. Може би вие знаете. Някои народи приемат наложените им ръководители и им се подчиняват. Но моите хора са ме избрали. Та са ме издигнали, те могат и да ме свалят. Може би ще го сторят, ако сметнат, че съм минали на ваша страна. Просто не зная.

— Ще им направите добро, ако поддържате реда сред тях — рече полковникът.

— Добро ли?

— Да, добро. Ваш дълг е да ги защитавате от беди. Ако се бунтуват, ще изпаднат в беда. На нас въглищата ни трябва, разбирате ли? Нашите ръководители изискват от нас да ги осигурим, без да ни казват как. А вие трябва да пазите хората си. Трябва да ги накарате да работят и по този начин да ги опазите.

— Да предположим, че не искат да бъдат опазени?

— Тогава вие трябва да мислите вместо тях.

— Моят народ не обича друг да мисли вместо него — заяви кметът не без известна гордост. — Може би по това се отличава от

вашия. Колкото и да съм объркан, в това поне съм сигурен.

В същото време влезе бързо Джоузеф и остана приведен, преливайки от желание да заговори. Госпожата попита:

— Какво има, Джоузеф? Дай сребърната кутия за цигари.

— Извинете ме, госпожо — каза Джоузеф. — Извинете ме, ваше превъзходителство.

— Какво има? — попита кметът.

— Ани, господин кмете. Започва да се гневи.

— Какво става? — поиска да знае госпожата.

— На Ани не ѝ харесва това, че войниците стоят на задния вход.

— Нещо лошо ли, правят? — попита полковникът.

— Гледат през вратата към Ани. А тя не обича това.

— Изпълняват заповеди. Нищо лошо не правят — поясни полковникът.

— Но Ани не обича да я зяпат.

— Джоузеф, предупреди Ани да внимава — нареди госпожата.

— Да, госпожо — отвърна слугата и излезе.

Полковникът уморено примижа.

— И още нещо, ваше превъзходителство. Възможно ли е аз и моят щаб да се настаним тук?

Кметът се замисли.

— Къщата е малка. Има по-големи и по-удобни от нея.

В същия момент слугата се върна със сребърната кутия за цигари, отвори я и я поднесе на полковника. Когато той взе цигара, Джоузеф церемониално му я запали. Лансър смукна дълбоко.

— Не е там работата — поясни той. — Установили сме, че нещата са по-спокойни, когато щабът е настанен под покрива на местната власт.

— Искате да кажете, хората остават с впечатлението, че е установено сътрудничество.

— Да, предполагам така е.

Кметът погледна безпомощно към доктори Уинтър, но последният не можа да му предложи нищо друго освен кисела усмивка. Ордън тихо попита:

— Имам ли възможност да се откажа от честта?

— Съжалявам — отвърна полковникът. — Не. Такива са нарежданията на моя Водач.

— Това няма да се хареса на народа — рече Ордън.

— Все този народ! Народът е разоръжен. Народът няма думата.
Кметът поклати глава.

— Нищо не разбирате, господин полковник.

Отвън се разнесе сърдит женски глас, чу се удар и мъжки вик.

Джоузеф се вмъкна вътре.

— Лисна му вряла вода — каза той. — Много е гневна.

През вратата долетяха команди и тропот на крака. Полковник
Лансър тежко се надигна и попита:

— Нямате ли власт над слугите си, господин кмете?

Ордън се усмихна.

— Много малко. Когато е в настроение, тя е добра готвачка.

Някой пострада ли? — обърна се той към Джоузеф.

— Водата беше вряла, господин кмете.

ГЛАВА 2

Полковник Лансър разположи щаба си на горния етаж на малката кметска резиденция. Освен него в щаба влизаха още петима офицери. Майор Хънтър беше дребен, отдаден на числата човек; бидейки самият единица, на която можеше да се разчита, той делеше останалите също на единици: едни, на които може да се разчита, и други — негодни за живот. Хънтър беше инженер и ако не бе войната, никому не би хрумнало да му възложи да командува хора. Защото майорът нареждаше подчинените си в редици като цифри и ги събираше, изваждаше и умножаваше. Но беше по-скоро аритметик, отколкото математик. В главата му не намираха място хуморът, музиката и мистицизмът, присъщи на висшата математика. За него хората се различаваха по ръст, тегло или по цвят, тъй както 6 се различава от 8, но в друго отношение разлика не намираше. Беше се женил няколко пъти и все не можеше да разбере защо, преди да го напуснат, съпругите му ставаха много нервни.

Капитан Бентик беше семеен човек, обичаше кучетата, розовите дечурлига и Коледа. Беше прекалено възрастен за капитан, но някаква странна липса на амбиция го задържаше все на този чин. Преди войната дълбоко се възхищаваше от английските дребни провинциални благородници, носеше английски дрехи, имаше английски кучета, с английска лула пушеше специална смес тютюн, доставян от Лондон, и беше абониран за онези островни списания, посветени на живота в провинцията, които се прехласват по градинарството и непрекъснато спорят, сравнявайки достойнствата на английските сетери със сетерите „Гордън“. Капитан Бентик прекарваше отпуските си винаги в Съсекс и много се радваше, когато в Будапеща или Париж го вземаха за англичанин. Привидно войната промени всичко това, но той прекалено дълго беше пушил лула, прекалено дълго беше носил бастун, за да се откаже изведнъж от навиците си. Някога, преди пет години, писа писмо до в. „Таймс“ за

това, че в Средна Англия тревата съхне, и се подписа „Едмънд Туитчъл, ескуайър“. Нещо повече, „Таймс“ го отпечата.

Ако капитан Бентик беше прекалено възрастен, то капитан Лофт пък бе прекалено млад за капитан. Лофт беше всичко, което включва нашата представа за капитан. Той живееше с капитанството си, излъчваше го. У него нямаше нищо, което да не е военно. Необузdana амбиция го избутваше през чиновите. Издигаше се като каймак над мяко. Познаваше в най-тънки подробности изискванията на военната учтивост и държеше да ги изпълнява. Генералите се бояха от него, защото знаеше за поведението на военния повече от тях. Капитан Лофт мислеше и вярваше, че военният е най-висшият стадий на развитие в природата. Ако въобще можеше да си помисли за бога, щеше да си го представи като стар и прославен, посивял генерал от запаса, който живее със спомените за битки и полага няколко пъти през годината венци на гробовете на свои верни подчинени. Беше убеден, че всички жени са влюбени в униформата, и едва ли би му хрумнало, че може да е иначе. При едно нормално развитие на нещата на четирийсет и пет години щеше да е бригаден генерал и илюстрираните списания щяха да поместват снимката му, застанал между високи, бледи мъжкарани с дантелени широкополи шапки.

Лейтенантите Пракъл и Тондър бяха сополанковци, студентчета, възпитани в идеите на деня, убедени, че роден от велик гений, великият нов ред е толкова велик, та резултатите от него не се нуждаят от проверка. Бяха сантиментални младежи, склонни към сълзи и ярост. Под капачката на джобния си часовник лейтенант Пракъл беше напъхал кичурче коса, загънато в късче син сатен, космите непрекъснато се измъкваха, замотаваха се в баланса и за да знае колко е часът, той носеше ръчен часовник. Пракъл беше добър танцьор, весел млад човек и независимо от това умееше да се мръщи като Водача, да стои мрачно замислен като Водача. Мразеше упадъчното изкуство и със собствените си ръце беше унищожил няколко платна. Понякога в кабаретата правеше с молив толкова добри скици на сътрапезниците си, та те често го уверяваха, че е трябвало да стане художник. Пракъл имаше няколко руси сестри, с които толкова се гордееше, че понякога, когато му се стореше, че са ги оскърбили, предизвикваше скандали. Сестрите му малко се притесняваха от това, защото се бояха някой да не се захване да доказва, че е прав, което не

би било чак толкова трудно. Лейтенант Пракъл прекарваше почти всичкото си свободно от наряд време в мечти как ще прелъсти русата сестра на лейтенант Тондър — миловидно момиче, което предпочиташе да го прелъстяват по-възрастни мъже, защото, за разлика от Пракъл, не ѝ разваляха прическата.

Лейтенант Тондър беше поет, огорчен поет, който мечтаеше за съвършената, идеална любов на издигнати в обществото млади мъже към бедни момичета. Беше мрачен романтик с толкова ограничени представи, колкото и опит. Понякога шепнеше бели стихове на въображаеми тъмнокоси жени. Мечтаеше за смърт на бойното поле, на фона на ридаещите си родители и Водача — храбър, но натъжен пред вида на прекършената младост. Много често си представяше картината на собствената си смърт, огряна от хубаво залязващо слънце и от отблясъците му по разнебитената бойна техника, подчинените му, наобиколили го безмълвни, с ниско сведени глави, а над гъст облак галопират едрогърдестите Валкирии — едновременно майки и любовници, и всичко това озвучено с отекващия тътен на гръмотевичните Вагнерови мелодии. Дори си беше подготвил предсмъртните слова.

Това бяха хората от щаба и всеки от тях играеше на война, както децата си играят на жмичка. Майор Хънтър гледаше на войната като на аритметична задача, която трябваше да реши, за да може да се върне при камината си. Капитан Лофт — като на подходяща кариера за подходящо възпитан млад човек, а лейтенантите Тондър и Пракъл — като на сън, в който всичко е недействително. А дотук войната беше играчка — чудесно оръжие и чудесно планиране, срещу невъоръжен противник без план. Не бяха губили сражение и не бяха страдали сериозно. При тежки условия те, както всички други, щяха да проявят страх или смелост. От тях само полковник Лансър знаеше какво представлява войната в края на краищата.

Преди двайсет години Лансър беше воювал в Белгия и Франция и се опитваше да не мисли за онова, което знаеше — че войната е коварство и ненавист, бъркотия, създадена от некадърни пълководци, страдания и убиване, и болести, и умора, докато накрая тя свършва и нищо не се е променило, само са се натрупали нова умора и нова омраза. Лансър си казваше, че е войник, на когото са заповядали да направи нещо. От него не очакват да се пита или да мисли, а само да

изпълнява заповеди; и той се опитваше да отклони болезнените спомени за другата война и убеждението, че и тази ще е същата. По петдесет пъти на ден си казваше: „Тази ще е различна, тази ще е съвсем различна.“

При паради, сред тълпата на футболния стадион и на война очертанията се губят; действителното става недействително и съзнанието се замъглява. Напрежението и възбудата, умората и движението — всичко се слива в дълбок сив сън, така че, свърши ли, е трудно да си спомниш какво точно е било, когато си убивал или си заповядвал да убиват хора. Тогава други, които не са били там, ти казват как е било и ти отговаряш неопределено: „Да, като че ли така беше.“

Щабът заемаше трите стаи на горния етаж на кметската резиденция. В спалните сложиха походните легла, завивките и снаряжението, а съседната стая, която се намираше точно над кметската приемна на партера, превърнаха в нещо като клуб, един доста неудобен клуб. Имаше няколко стола и маса. Тук пишеха и четяха писма. Разговаряха, поръчваха си кафе, правеха планове и ги обсъждаха. На стените между прозорците висяха картини с крави и езера, и селски къщички, а през прозорците се виждаше крайбрежният квартал, кейовете, където стояха привързани плавателните съдове, други кейове, откъдето шлепове идваха да товарят въглища и отново излизаха в морето. Гледката се простираше надолу към малкия градец, който се извиваше край площада, за да стигне до пристанището с рибарските лодки, закотвени в залива, с прибрани платна; оттам направо през прозореца идваше миризмата на сушена риба.

В средата на стаята имаше голяма маса и до нея седеше майор Хънтър. Беше подпрял чертожната дъска на скута си и на масата и с линеал и триъгълник работеше върху проект за ново железопътно отклонение. Чертожната дъска мърдаше и майорът започваше да се дразни от това. Викна през рамо:

— Пракъл! Лейтенант Пракъл!

Вратата на спалнята се отвори и лейтенантът излезе. Едната му буза беше покрита с пяна. Държеше четката за бръснене.

— Аз? — рече той.

Майор Хънтър разклати чертожната си дъска.

— Не се ли намери моят триножник в багажа?

— Не зная, господин майор. Не съм погледнал.

— Тогава погледнете веднага, моля. Стига ми това, че работя на слаба светлина. А сега ще трябва наново да правя чертежа, преди да го изтегля с туш.

— Ще видя веднага щом се обръсна.

Но Хънтър отсече раздражено:

— Това тук е по-важно от външния ви вид. Проверете дали под онази купчина там няма брезентова торба, подобна на чанта за голф.

Пракъл изчезна в спалнята. Вратата отдясно се отвори и влезе капитан Лофт. Носеше каска и по него бяха накачени бинокъл, нож и най-различни кожени кутии. Влезе и веднага започна да сваля снаряжението си.

— Знаете ли, този Бентик е луд — рече той. — Отиваше на дежурство с фуражка. Вървеше надолу по улицата.

Лофт сложи бинокъла си на масата и свали каската, после торбата с противогаза. На масата започна да се трупа малка купчинка снаряжение.

— Не трупайте тези неща там — обади се Хънтър. — Имам работа. Защо да не носи фуражка. Не сме имали неприятности. Прилошава ми от тези ламарини. Тежки са и от тях човек не може нищо да види.

— Не е хубаво да се оставят — рече Лофт педантично. — Прави лошо впечатление на местните хора. Трябва да поддържаме стегнат вид, бдителност и никога да не променяме реда. Само ще си навлечем белята, ако не го правим.

— Какво ви кара да мислите така? — попита Хънтър.

Лофт леко се изпъна. И устните му уверено се изпънаха. Лофт винаги беше толкова уверен във всичко, че на всекиго рано или късно му се приискваше да го цапне по носа.

— Не съм мислил — отвърна той. — Преразказвах Устав X = 12 за поведението в окупирани страни. Той е много внимателно разработен. — Понечи да каже: „Вие...“ — А после го промени на: — Всеки трябва да прочете внимателно X = 12.

— Питам се дали човекът, който го е писал, е бил някога в окупирана страна. Тези хора са съвсем безобидни. Изглеждат добри и покорни.

На вратата се появи Пракъл, пяната все още покриваше половината му лице. Носеше кафява брезентова торба, а зад него идваше лейтенант Тондър.

— Този ли е? — попита Пракъл.

— Да. Ако обичате, извадете го и го нагласете.

Пракъл и Тондър се заловиха със сгъваемия триножник, изпробваха го и го нагласиха близо до Хънтър. Майорът прикрепи на него чертожната си дъска, наклони я наляво и надясно, а сетне, сумтейки, седна пред нея.

Капитан Лофт се обади:

— Знаете ли, лейтенанте, че имате сапун по лицето?

— Тъй вярно, господин капитан. Бръсних се, когато майорът ми нареди да му намеря триножника.

— Хубаво, но ще направите добре да избършете сапуна. Може да ви види полковникът.

— О, той няма да се разсърди. Не държи на тези неща.

Тондър гледаше през рамото на Хънтър, докато той работеше.

— Може да не държи, но така не е хубаво — отсече Лофт.

Пракъл извади носна кърпичка и изтри сапуна от бузата си. Тондър посочи към един малък чертеж в ъгъла на дъската.

— Този мост изглежда много хубав, господин майор. Но къде, за бога, ще строим мост?

Хънтър погледна към чертежа, а после през рамото си към Тондър.

— Ъ? О, никакъв мост няма да строим тук. Чертежът, по който ще работим, е горе.

— Какво тогава ще правите с този мост?

Хънтър изглеждаше малко смутен.

— У дома в задния двор имам макет на железопътна линия. Готвех се да построя за нея мост през едно малко поточе, но не сварих да го направя. Това е работният чертеж. Мислех да поработя над него, докато съм тук.

Лейтенант Пракъл извади от джоба си сгъната страница от списание, разтвори я, вдигна я високо и се загледа в нея. Представляваше снимка на момиче, чиито крака, рокля и мигли се набиваха в очите; беше добре оформена блондинка с черни плетени

чорапи и дълбоко деколте, която надничаше иззад черно дантелено ветрило. Лейтенант Пракъл я вдигна още по-високо и попита:

— Нали си я бива?

Лейтенант Тондър огледа критично снимката.

— Не ми харесва.

— Какво не ти харесва в нея?

— Просто не ми харесва — отвърна Тондър. — За какво ти е нейната снимка?

— Защото на мен ми харесва, а се обзалагам, че и на теб ти харесва.

— Не ми харесва.

— Добре, но ти си луд — каза Пракъл и се приближи към едно от пердетата. — Ще взема да я окача тук и ще те оставя да си я погледаш известно време. — И закачи снимката на пердето.

Капитан Лофт, който събираше снаряжението си, каза:

— Ако питате мен, не ѝ е мястото там, лейтенанте. По-добре да я свалите. Няма да направи добро впечатление на местните жители.

Хънтър вдигна очи от чертожната си дъска.

— За какво става дума? — Проследи погледите им и попита: — Тази коя е?

— Актриса — отвърна Пракъл.

— Лека жена — рече Тондър.

— Така ли, значи я познавате? — попита Хънтър.

Пракъл не отделяше погледа си от Тондър.

— Слушай, откъде знаеш, че е лека жена?

— Прилича на лека жена.

— Познаваш ли я?

— Не, и не искам да я познавам.

Пракъл понечи да рече: „Тогава откъде знаеш?“ — когато се намеси Лофт:

— По-добре свалете тази снимка. Окачете си я над леглото, ако искате. Това е все пак официално помещение.

Пракъл вдигна разбунтуван поглед и се готвеше да каже нещо, но капитанът го сряза:

— Това е заповед, лейтенант.

И бедният Пракъл сгъна хартийката и отново я сложи в джоба си. Опитва се да промени с шега темата:

— В този град наистина има хубави момичета. Щом се настаним добре и всичко тръгне гладко, ще се запозная с няколко.

— По-добре прочетете $X = 12$ — препоръча Лофт. — Там има раздел, който третира половите въпроси. — И излезе, нарамил шуба, бинокъл и снаряжение.

Лейтенант Тондър, който все още надничаше през рамото на Хънтър, каза:

— Хитро измислено — вагоните с въглищата отиват от мината направо до кораба.

Хънтър се откъсна бавно от работата си.

— Трябва да ускорим нещата, трябва да ускорим доставката на въглища. Това е голяма задача. Безкрайно съм щастлив, че хората тук са спокойни и разумни.

Лофт се върна в стаята без снаряжението. Застана пред прозореца, загледан към пристанището, към каменовъглената мина, и рече:

— Те са спокойни и разумни, защото ние сме спокойни и разумни. Струва ми се, можем да припишем този успех на себе си. Затова все напомням за реда. Той е много внимателно разработен.

Вратата се отвори, появи се полковник Лансър и още с влизането си започна да се съблича. Щабът му отдаде военни почести не много строго, но достатъчно. Лансър нареди:

— Капитан Лофт, ще идете да смените Бентик. Не се чувствувал много добре. Казва, че му се вие свят.

— Слушам — отвърна Лофт. — Само ще си позволя да напомня, господин полковник, че съвсем наскоро се освободих от наряд.

Лансър се вгледа в него.

— Надявам се, нямате нищо против да отидете, капитане.

— Съвсем не, господин полковник, споменавам го само за да се знае.

Лансър се отпусна и тихо се засмя.

— Обичате името ви да се споменава в докладите, нали?

— В това няма нищо лошо, господин полковник.

— И като го споменават достатъчно често — продължи Лансър, — ще получите малка дрънкулка на гърдите.

— Това са крайпътните камъни в една военна кариера, господин полковник.

Лансър въздъхна.

— Да, така е, предполагам. Но не тях ще запомните, капитане.

— Господин полковник? — В тона на Лофт се четеше въпрос.

— По-късно ще разберете какво съм имал предвид... може би.

Капитан Лофт бързо нахлузи снаряжението си.

— Тъй вярно, господин полковник — рече той и излезе.

Тропотът на стъпките му отекна по дървените стъпала, а Лансър го проследи как тръгва, сякаш това някак си го забавляваше. Тихо Проговори:

— Ето ви един роден войник.

А Хънтър вдигна поглед от дъската ѝ моливът му увисна във въздуха.

— Родено говедо — рече той.

— Не — отвърна Лансър. — Той е войник, както много хора са политици. Не след дълго ще е в Генералния щаб. Ще гледа на войната отгоре и винаги ще я обича.

— Кога според вас ще свърши войната, господин полковник? — попита Пракъл.

— Да свърши ли? Какво имате предвид?

— Кога ще спечелим? — продължи лейтенантът.

— О, не зная — поклати глава Лансър. — Все още имаме врагове на този свят.

— Но ще ги бием.

— Моля?

— Няма ли?

— Да, разбира се, ние винаги ги бием.

— Добре тогава, смятате ли, че ако е спокойно около Коледа, ще ни дадат по някой и друг ден отпуска? — попита развълнувано Пракъл.

— Не зная — отвърна Лансър. — Заповеди за това ще трябва да дойдат отгоре. Искате ли да си отидете у дома за Коледа?

— Ами ще ми се.

— Може и да стане. Може и да си отидете.

— Нали няма да преустановим окупацията, след като войната свърши, господин полковник? — попита Тондър.

— Не зная. Защо?

— Ами приятна страна, приятен народ. Нашите войници, поне някои от тях, биха могли да се заселят тук.

— Може би сте видели местенце, което ви харесва? — закачи го Лансър.

— Е, има няколко хубави стопанства наоколо. Ако четири-пет от тях се съберат, ще се получи приятно местенце, където би могъл да се засели човек.

— Доколкото разбирам, нямате семеен имот?

— Нямаме, господин полковник, вече нямаме. Инфлацията го глътна.

На Лансър му омръзна да разговаря с деца и затова рече:

— Е, да, но все още имаме да воюваме. Все още имаме да доставяме въглища. Не смятате ли, че можем да почакаме войната да свърши, а сетне да изграждаме чифлици? Такива нареждания ще дойдат отгоре. Капитан Лофт би могъл да ви го каже. — Тонът му стана делови. — Хънтър, релсите ще пристигнат утре. Още тази седмица ще можете да започнете строителството на линията си.

На вратата се почука, вътре надникна часови и рапортува:

— Господин Коръл иска да ви види, господин полковник.

— Нека дойде — рече Лансър и се обърна към останалите: — Това е човекът, който свърши подготвителната работа тук. Може да си имаме неприятности с него.

— Добре ли си свърши работата? — попита Тондър.

— Да, добре, и тукашните хора няма много да го обичат. Питам се дали и на нас ще се харесва.

— Наистина заслужава похвала — рече Тондър.

— Да, и ако ме питате, ще си я търси.

Влезе Коръл, като потриваше ръце. Излъчваше ведро настроение и добронамереност. Все още носеше черния си костюм, но на главата му се белееше превръзка, прикрепена за косата с кръстосани ленти лейкопласт. Стигна до средата на стаята и поздрави:

— Добро утро, господин полковник. Би трябвало да ви се обадя още вчера, след неприятностите долу, но предполагах, че сте много зает.

— Добро утро — отвърна полковникът и посочи с широк жест останалите. — Това е моят щаб, господин Коръл.

— Чудесни момчета. Свършиха добра работа. Е, и аз се опитах да подготвя нещата за тях както трябва.

Хънтър сведе поглед към чертожната дъска, извади тушовка, потопа я в туша и започна да изтегля своя чертеж.

— Справихте се много добре — каза Лансър. — И все пак ми се щеше да не бяхме убивали онези шестимата. Бих предпочел войниците им да не се бяха връщали.

Коръл разтвори ръце и заяви самодоволно:

— Шестима души са малка загуба за такъв град, при това град с каменовъглена мина.

Тонът на Лансър беше суров.

— Не се колебая да убивам хора, ако това решава въпроса. Но понякога е по-добре да се мине без жертви.

Коръл разучаваше офицерите. Хвърли страничен поглед към лейтенантите.

— Възможно ли е... все пак... да разговаряме насаме, господин полковник.

— Да, щом искате. Пракъл и Тондър, вървете, ако обичате, в стаята си. — Полковникът се обърна към Коръл. — Майор Хънтър работи. Докато работи, той нищо не чува. — Хънтър вдигна поглед от чертожната си дъска и кротко се усмихна, а после отново наведе очи. Когато младите лейтенанти напуснаха стаята, Лансър заговори: — Ето. Няма ли да седнете?

— Благодаря ви, господин полковник. — Коръл седна зад масата.

Лансър погледна към превръзката на Коръл и направо запита:

— Опитаха ли се вече да ви убият?

Коръл попипа превръзката.

— Това ли? О, тази сутрин от една скала в планината се отрони камък.

— Сигурен ли сте, че не са го хвърлили?

— Какво искате да кажете? Хората тук не са кръвожадни. От сто години не са воювали. Забравили са да се бият.

— Добре. Вие сте живели сред тях. Би трябвало да знаете по-добре. — Приблужи се до Коръл. — Но ако се смятате в безопасност, този народ ще е различен от всички останали по света. Участвувал съм в окупирането и на други страни. Бях в Белгия преди двайсет години, а също и във Франция. — Поклати глава, сякаш да се освободи от някаква мисъл, и продължи навъсено: — Добре се справихте. Трябва да ви благодарим. В доклада си отбелязах работата ви тук.

— Благодаря ви, господин полковник. Направих каквото можах.
Лансър рече с лека досада:

— Е, господине, какво ще правим с вас? Искате ли да се върнете в столицата? Ако бързате, бих могъл да ви настаня на някой шлеп, а ако сте готов да чакате — на някой разрушител.

— Но аз не искам да се връщам. Ще остана тук.

За момент Лансър се замисли.

— Знаете ли, нямам прекалено много хора. Не бих могъл да ви осигуря необходимата охрана.

— Но аз нямам нужда от охрана. Казвам ви, тези хора не са способни на насилие.

Лансър погледна към превръзката. Хънтър вдигна поглед от чертожната си дъска и се обади:

— Добре ще направите, ако започнете да носите каска. — И отново се приведе над работата си.

Сега Коръл поприседна по-напред на стола си.

— Исках конкретно да разговарям с вас, господин полковник. Струва ми се, че мога да съм полезен в гражданската администрация.

Лансър се завъртя на пета, отиде до прозореца, погледна навън, а после отново рязко се обърна и тихо попита:

— Какво имате предвид?

— Ами че ви е необходима доверена гражданска власт. Мислех си, че кметът Ордън би могъл да отстъпи поста си и... такова... ако го заема аз, бихме могли да се сработим чудесно с военните власти.

Очите на Лансър се разшириха и заблестяха. Той се приближи до Коръл и сопнато попита:

— Споменахте ли за това в доклада си?

— Ами че да, естествено... в моя анализ.

Лансър го прекъсна:

— Разговаряли ли сте с някого от местните хора, откак сме дошли, разбира се, без да се смята кметът.

— О, не. Видите ли, те са все още малко стреснати. Не го очаквах. — Тихо се засмя. — Не, господин полковник, те наистина не го очаквах.

Но Лансър настоя:

— Значи не знаете какво действително мислят?

— Че защо, стреснати са. Те... та те все още сякаш сънуват.

— И не знаете какво мислят за вас?

— Аз имам много приятели тук. Познавам всички.

— Тази сутрин някой купи ли нещо от вашия магазин?

— Е, разбира се, търговията е замряла. Никой нищо не купува.

Лансър внезапно се отпусна. Отиде до един стол, седна на него и кръстоса крака. После съвсем тихо заговори:

— Вашата служба е трудна й изисква смелост. Трябва добре да се възнаграждава.

— Благодаря ви, господин полковник.

— След време ще ви намразят.

— Ще го понеса, господин полковник. Врагове са.

За момент Лансър се поколеба, а после продължи тихо:

— Вие няма да се ползвате дори с нашето уважение.

Коръл подскочи възбуден от мястото си.

— Това противоречи на думите на Водача — викна той. — Водача каза, че всички служби са еднакво достойни.

Лансър продължи още по-тихо:

— Надявам се, че Водача знае. Надявам се, че може да чете мислите на войниците. — А после почти съчувствено добави: — Да, трябва добре да ви възнаградят. — За момент поседя безмълвен, после се стегна и продължи: — Сега да бъдем наясно. Тук командувам аз. Моята задача е да доставям въглища. За да я изпълня, трябва да поддържам реда и дисциплината, а за да постигна това, трябва да зная какво мислят хората. Очаквам съпротива. Разбрахте ли ме?

— Тогава бих могъл да научавам онова, което искате да знаете, господин полковник. Ще ви бъда много полезен като кмет.

Лансър поклати глава.

— Нямам такива заповеди. Трябва да действам по собствена преценка. Според мен вие никога вече няма да знаете какво става тук. Смятам, че никой няма да разговаря с вас; никой освен онези, които живеят за парите, които могат да живеят заради парите. Според мен без охрана ще сте в голяма опасност. Ще ми направите услуга, ако се върнете в столицата, там ще бъдете възнаграден за добре свършената работа.

— Но мястото ми е тук, господин полковник. Намерил съм си мястото. Всичко това съм отразил в доклада си.

Лансър продължи, сякаш не го чу:

— Кметът Ордън е нещо повече от кмет. Той е самият народ. Той знае какво правят и какво мислят, без да пита, защото положително мисли тъй, както и те. Наблюдавайки го, ще зная какво става с тях. Той трябва да остане. Такава е моята преценка.

— Работата ми, господин полковник, заслужава по-добро отношение. А вие ме отправяте.

— Да, наистина — проговори бавно Лансър. — Но аз смятам, че с оглед на по-голямото дело вие сте пречка. Ако все още не ви мразят, и това ще стане. При всеки най-малък бунт първо вас ще убият. Възнамерявам да предложа да ви върнат.

— Разбира се, ще ми позволите да изчакам тук отговора на своя доклад до столицата — рече сковано Коръл.

— Да, разбира се. Но бих препоръчал, с оглед на собствената ви сигурност, да се приберете. Честно казано, господин Коръл, вие нямате стойност тук. Но... е, трябва да има и други планове и други страни. Може би ще отидете в някой нов град, в някоя нова страна. Ще спечелите ново доверие на ново място. Може би ще ви изпратят в по-голям град, дори някой централен град, с по-голяма отговорност. Смятам да ви препоръчам най-горещо по повод работата ви тук.

Коръл сияеше удовлетворен.

— Благодаря, господин полковник. Потрудох се. Може и да сте прав. Но трябва да ми разрешите да почакам за отговор от столицата.

Лансър говореше сдържано. Очите му бяха присвити. Думите му прозвучаха сурово:

— Носете каска, стойте си у дома, не излизайте нощно време и преди всичко не пийте. Не се доверявайте на никого, бил той жена или мъж. Разбрахте ли ме?

Коръл изгледа полковника със съжаление.

— Според мен вие сте този, който не разбира. Имам малка къщичка. Прислужва ми приятно селско момиче. Струва ми се, дори е привързано към мен. Тези хора са простодушни, мирни. Познавам ги.

— Няма мирен народ. Кога ще го разберете? Ние нахлухме в тази страна, която вие, тъй както те го разбират, с коварство подготвихте за нас. — Лансър се зачерви и повиши глас. — Не можете ли да разберете, че сме във война с тези хора?

Коръл отвърна не без самодоволство:

— Ние ги разгромихме.

Полковникът стана и размаха безпомощно ръце, а Хънтър отмести поглед от дъската си и посегна да попречи, за да не я бутнат.

— Внимавайте, господин полковник. Изтеглям с туш. Не ми се иска пак да чертая.

Лансър погледна надолу към него, извини се и продължи, сякаш преподаваше в клас:

— Поражението е нещо моментно. То не е трайно. Ние също претърпяхме поражение, а ето, виждате, сега нападаме. Поражението нищо не означава. Не го ли разбирате? Знаете ли какво си шепнат зад затворените врати?

— А вие знаете ли?

— Не, но подозирам.

— Страхувате ли се, господин полковник? — попита многозначително Коръл. — Редно ли е командуваният тази операция да се страхува?

Лансър се отпусна тежко.

— Може да е така. — После добави отвратен: — До гуша ми дойде от хора, които не са били на война, а знаят всичко за нея. — Хвана брадичката си и продължи: — Спомням си една стара женица в Брюксел, със сладко личице и бяла коса; висока беше само метър и петдесет; имаше нежни старчески ръце. Под кожата ѝ прозираха почти черните ѝ вени. Спомням си черния ѝ шал и синьо-бялата ѝ коса. Пееше нашите народни песни с треперещ сладък гласец. Винаги знаеше къде да намери цигара или девственица. — Свали ръка от брадичката си и се сепна, сякаш се събуждаше от сън. — Не знаехме, че синът ѝ бил екзекутиран. Когато накрая я разстреляхме, беше убила дванайсет души с дълга черна игла за коса. Все още е у дома. Има емаилирано копче с птичка на него — синьо-червена.

— Но я разстреляхте, нали?

— Разбира се, че я разстреляхме.

— И убийствата престанаха?

— Не, не престанаха. А когато най-сетне се оттегляхме, хората залавяха изостаналите, едни изгаряха, на други избождаха очите, а трети дори разпъваха на кръст.

— Не е хубаво да се говорят такива неща, господин полковник — каза високо Коръл.

— Това не са приятни спомени.

— Ако се боите, не трябва да сте командущ.

А Лансър тихо отвърна:

— Зная как да се бия, разбирате ли? Ако човек знае, поне не прави глупави грешки.

— Така ли говорите пред офицерите си?

Лансър поклати глава.

— Не, не биха ми повярвали.

— Защо тогава разказвате тези неща точно на мен?

— Защото, господин Коръл, вашата работа е свършена. Спомням си веднаж... — Докато говореше, по стълбата се изтрополи и вратата шумно се отвори. Надникна часови, а покрай него се втурна капитан Лофт. Лофт беше изпънат, студен, стегнат по войнишки.

— Неприятност, господин полковник.

— Неприятност ли?

— Трябва да ви докладвам, господин полковник, че капитан Бентик е убит.

— Така ли... Бентик!

По стълбите се чу шум от стъпките на много хора и двама души внесоха на носилка тяло, покрито с одеяло.

— Сигурен ли сте, че е мъртъв? — попита Лансър.

— Тъй вярно, съвсем сигурен — отвърна безизразно Лофт.

Двамата лейтенанти влязоха откъм стаята, зяпнали и поизплашени.

— Сложете го тук — нареди Лансър и посочи стената до прозорците. Когато носачите излязоха, той приклепна и повдигна ъгъла на одеялото, а после бързо го пусна. И все още приклепнал, погледна към Лофт. — Кой свърши това?

— Един миньор.

— Защо?

— Бях там, господин полковник.

— Добре, докладвайте тогава. Докладвайте, дявол да го вземе!

Лофт се изпъна още повече и започна официално:

— Току-що бях сменил капитан Бентик, както нареди господин полковникът. Тъкмо капитан Бентик се готвеше да тръгне за насам, когато аз леко се спречках с един непокорен миньор, който искаше да напусне работа. Крещеше, че бил свободен човек. Когато му наредих

да работи, той се втурна с търнокопа си към мен. Капитан Бентик се опита да се намеси... — Махна леко с ръка към тялото.

Все още коленичил, Лансър кимна замислено.

— Бентик беше странен човек. Обичаше англичаните. Беше влюбен във всичко, свързано с тях. Според мен той не обичаше много да се бие... Арестувахте ли миньора?

— Тъй вярно, господин полковник.

Лансър бавно се изправи и заговори сякаш на себе си:

— Значи пак се започва. Ще разстреляме този човек и ще си спечелим още дваайсет врагове. Само това знаем, само това знаем.

— Какво казвате, господин полковник? — попита Пракъл.

— Нищо, съвсем нищо. Само си мислех. — Обърна се към Лофт и нареди: — Предайте моля, моите почитания на кмета Ордън и му кажете, че искам незабавно да го видя. Много е важно.

Майор Хънтър вдигна поглед, избърса тушовката си и я прибра в покритата с кадифе кутийка.

ГЛАВА 3

По улиците на града хората ходеха навъсени. Искрата на изненадата беше угаснала в очите им, а на нейно място все още не светеше искрата на гнева. В галериите на мината работниците бутаха вагонетките навъсени. Дребните търговци стояха зад щандовете и обслужваха хората, но никой не говореше. Разменяха се само едносрични думи. И всички мислеха за войната, мислеха за себе си, мислеха за миналото и за това как всичко внезапно се промени.

В приемната на кметската резиденция гореше малък огън и лампите светеха, защото навън денят беше сив, а въздухът мразовит. Самата стая изглеждаше различно. Покритите с дамска столове бяха бутнати назад, малките масички — отместени, да не пречат, а през вратата отдясно Джоузеф и Ани се мъчеха да вкарат голяма квадратна маса за хранене. Бяха я обърнали на една страна. Джоузеф стоеше в приемната, а през вратата се подаваше зачервеното лице на Ани. Джоузеф наклони масата настрани и викна:

— Не бутай повече, Ани! Спри!

— Спирам — рече сърдито Ани, със зачервен нос и зачервени очи. Тя все си беше по малко гневна, а войниците и окупацията не подобряваха настроението ѝ. Нещо повече, онова, което в продължение на години се смяташе за лош характер, внезапно се превърна в родолюбиво чувство. Като плисна гореща вода по войниците, Ани си спечели едва ли не славата на борец за свобода. Би я плиснала по всекиго, който се мотае из задния двор, но стана така, че се превърна в героиня; и тъй като в основата на успеха ѝ стоеше гневът, Ани се понесе към нови успехи, подклаждайки у себе си непрестанно нарастващ гняв.

— Не я тътри отдолу — рече Джоузеф. Масата се заклеши във вратата. — Не шавай! — предупреди Джоузеф.

— Не шавам.

Джоузеф се отдръпна и огледа масата, а Ани скръсти ръце и се вторачи свирепо в него. Той побутна единия от краката с думите:

— Не бутай! Не бутай толкова силно! — И вкара масата, докато тя го следваше със скръстени ръце. — Сега да я изправим. — Найсетне Ани му помогна да я обърне на четирите ѝ крака и да я премести в средата на стаята.

— Готово — каза тя. — Ако не ми беше наредил негово превъзходителство, нямаше да го направя. Те какво право имат да разместват маси?

— А какво право имаха изобщо да идват?

— Никакво.

— Никакво — повтори Джоузеф. — Тъй както го разбирам, те нямат никакво право, но го правят с автоматите и парашутите си. Правят го Ани.

— Нямат право. За какво им е всъщност масата тук? Това да не е трапезария.

Джоузеф сложи един стол до масата и го постави точно на определено разстояние от нея, после го донамести.

— Ще правят съд — рече той. — Ще съдят Александър Мордън.

— Мъжа на Моли Мордън?

— Мъжа на Моли Мордън.

— Задето цапардоса оня с търнокопа?

— Точно така.

— Та той е свястно момче. Нямат никакво право да го съдят. Той подари на Моли за рождения ѝ ден хубава червена рокля. Какво право имат те да съдят Алекс?

— Брей! — опъна се Джоузеф. — Та нали утрепа оня!

— Че какво като го е утрепал. Оня командувал Алекс. Чух за това. Алекс не обича да го командуват. Алекс беше общински съветник, и баща му също. А Моли Мордън прави хубави кейкове — рече снизходително Ани. — Само дето глазурата им става прекалено корава. Какво ще правят с Алекс?

— Ще го разстрелят — отвърна мрачно Джоузеф.

— Не могат да го направят.

— Донеси тук столовете, Ани. Могат да го направят. Могат, и още как.

Ани размаха силно изпънатия си пръст под носа му.

— Помни ми думата — рече разярена тя, — че хората ще се ядосат, ако направят нещо на Алекс. Хората обичат Алекс. Налитал ли

е на някого преди? Кажи де?

— Не е.

— На, виждаш ли? Ако направят нещо на Алекс, хората ще побеснеят, а и аз ще побеснея. Няма да търпя такова нещо.

— А какво ще направиш?

— Какво ли... И аз ще убия няколко от тях.

— Тогава и теб ще разстрелят.

— Нека! Казвам ти, Джоузеф, много ми дойде вече. Влизат и излизат по всяко време, а и нощем разстрелват хора.

Джоузеф намести един стол начело на масата и по някакъв неведом начин се преобрази в съзаклятник. Рече тихо:

— Ани!

Тя спря за миг и като усети тона му, се приближи. Той попита:

— Знаеш ли да пазиш тайна?

Ани го изгледа с някакво възхищение, защото никога преди не беше имал тайни.

— Да. Какво има?

— Това, че снощи избягаха Уилям Дийл и Уолтър Догъл.

— Избягаха ли? Че къде?

— В Англия, с лодка.

Ани въздъхна от удоволствие и приятно очакване.

— Знаят ли го всички?

— Е, не всички. Всички, освен... — И Джоузеф посочи бързо с палец към тавана.

— Кога тръгнаха? Защо не съм разбрала за това?

— Имаше работа. — Лицето и гласът на Джоузеф бяха хладни.

— Нали знаеш, че Коръл...

— Зная.

Джоузеф се приближи до нея.

— Мен ако питаш, няма дълго да остане жив.

— Какво искаш да кажеш?

— Ами хората говорят.

Ани въздъхна с напрежение.

— Аха!

Най-сетне Джоузеф имаше свое мнение.

— Хората се събират — рече той. — Не им харесва да са покорени. Тепърва ще стават разни неща. Дръж си очите отворени,

Ани. Ще има работа и за теб.

— А негово превъзходителство? — попита тя. — Какво ще прави той? На чия страна е?

— Никой не знае. Той нищо не казва.

— Няма ли да е против нас?

— Не казва.

Бравата на вратата отляво се превъртя и в стаята влезе бавно кметът Ордън. Изглеждаше уморен и стар. Зад него вървеше доктор Уинтър. Ордън рече:

— Така е добре, Джоузеф. Благодаря ти, Ани. Много добре изглежда.

Двамата излязоха и преди да затвори вратата, Джоузеф се обърна.

Ордън се приближи до огъня и се обърна гърбом, за да се постопли. Доктор Уинтър дръпна стола до масата и седна.

— Чудя се, докога ще се задържа на поста си? — рече Ордън. — Народът не ми вярва напълно, врагът също. Чудя се дали това е за добро.

— Не зная. Ти вярваш в себе си, нали? Не те мъчат колебания?

— Колебания ли? Не. Аз съм кмет. Много неща не разбирам — рече той и посочи към масата. — Не зная защо трябва да устройват процеса тук. Ще съдят Алекс Мордън за убийство. Помниш Алекс, нали? Женен е за онова хубавичкото момиче, Моли.

— Спомням си я. Преподаваше в прогимназията. Да, спомням си я. Толкова е хубава, че когато стана нужда да сложи очила, не искаше да ги носи. Но Алекс наистина уби един офицер. Никой не го оспорва.

Кметът рече с горчивина:

— Никой не го оспорва. Защо тогава ще то съдят? Защо не го разстрелят? Това не е въпрос на съмнение или сигурност, правда или неправда. За такова нещо не става и дума. Защо трябва да го съдят — и то в моята къща?

— Предполагам, за да дадат урок. В това има някакъв умисъл. Ако се изпълнят всички формалности във връзка с нещо, то придобива форма и понякога хората се задоволяват с нея. Имахме армия... войници с пушки... но това не беше никаква армия, разбираш ли? Завоевателите устройват процес и се надяват да убедят хората, че става дума за правосъдие. Все пак Алекс наистина уби капитана.

— Да, разбирам.

Уинтър продължи:

— Ако това става в твоята къща, откъдето очакват да се раздава правосъдие...

Вратата отдясно се отвори. Влезе млада, около трийсетгодишна, и много хубава жена. Държеше очилата си в ръка. Облечена беше просто и спретнато и личеше, че е много възбудена. Тя бързо изрече:

— Ани ми каза направо да вляза, господин кмете.

— Да, разбира се. Ти си Моли Мордън, нали?

— Да, господин кмете. Говори се, че Алекс щял да бъде съден и разстрелян.

Ордън погледна към пода и Моли продължи:

— Говори се, че вие сте щели да го осъдите. С вашата присъда щял да бъде пратен на разстрел.

Ордън вдигна сепнат очи.

— Това пък какво е? Кой го говори?

— Хората в града. — Застана изпъната и попита и умолително, и настойчиво: — Няма да направите такова нещо, нали, господине?

— Как хората могат да знаят нещо, което самият аз не зная?

— Това е голяма загадка — обади се доктор Уинтър. — Загадка, която винаги е смущавала управниците по света: как хората научават. Чувам, че сега нашествениците се смущават от това как въпреки цензурата всичко се узнава, как истината за нещата не се поддава на контрол. Това е безспорно голяма загадка.

Младата жена вдигна поглед, защото в стаята внезапно притъмня и тя се стресна.

— Облак е — рече. — Казват, идвал сняг, а пък е рано.

Доктор Уинтър отиде до прозореца и присви очи към небето.

— Да, голям облак е, може би ще премине.

Кметът запали още една лампа, но тя хвърли само малък кръг светлина. Загаси я и каза:

— Денем запалената лампа изглежда самотна.

Моли се приближи до него.

— Алекс не е такъв, да убива хора — рече тя. — Сприхав е, но никога не е нарушавал закона. Всички го уважават.

Ордън сложи ръка на рамото и.

— Познавам Алекс от малко момче. Познавах баща му и дядо му. Едно време дядо му беше ловец на мечки. Знаеше ли това?

Моли не му обърна внимание.

— Нали няма да осъдите Алекс?

— Не. Как бих могъл да го осъдя?

— Хората казват, че сте щели да го осъдите заради реда.

Кметът застана зад един стол и впи ръце в облегалката му.

— А хората искат ли ред, Моли?

— Не зная, искат да са свободни.

— Хубаво, ами знаят ли какво трябва да правят? Знаят ли какъв начин да използват срещу въоръжен противник?

— Не, струва ми се, не знаят.

— Ти си умно момиче, Моли. Ти знаеш ли?

— Не, господин кмете, но мисля, че хората живеят с чувството, че не са покорени. Те искат да покажат на тези войници, че не са покорени.

— Те не са имали възможност да се сражават. Не е бой това да вървиш с голи ръце срещу автомати — рече доктор Уинтър.

— Моли, ще ми кажеш ли, когато разбереш какво искат да правят? — попита Ордън.

Тя го изгледа подозрително.

— Да...

— Искаш да кажеш „не“. Не ми вярваш.

— Ами Алекс? — попита тя.

— Аз няма да го осъдя. Не е извършил престъпление срещу нашия народ — отвърна кметът.

Сега Моли се поколеба.

— А те... те ще убият ли Алекс?

Той се вгледа в нея.

— Мило дете, мило мое дете!

Тя застина.

— Благодаря ви.

Ордън се приближи до нея и тя каза безпомощно:

— Не ме докосвайте! Моля ви, не ме докосвайте! Моля ви, не ме докосвайте! — И ръката му се отпусна. За момент жената остана неподвижна, после сковано се обърна и излезе.

Тъкмо беше затворила вратата, когато се появи Джоузеф и съобщи:

— Извинете ме, господин кмете, но полковникът иска да ви види. Казах му, че сте зает, знаех, че тя е тук. И госпожата иска да ви види.

— Помоли госпожата да дойде — рече Ордън.

Джоузеф изчезна и веднага влезе госпожата.

— Не зная как да се оправям с тази къща — започна тя. — Хората са толкова много, че тя не може да ги побере. Ани е все сърдита.

— Шшт! — прекъсна я Ордън.

Госпожата го погледна слисано.

— Не мога да разбера...

— Шшт! — повтори той. — Сара, искам да отидеш в къщата на Алекс Мордън. Разбираш ли? Искам да останеш с Моли Мордън, докато тя има нужда от теб. Не говори, просто стой при нея.

— Имам куп неща... — започна госпожата.

— Сара, искам да останеш с Моли Мордън. Не я оставяй сама. Върви веднага.

Полека-лека тя схвана какво става.

— Добре. Отивам. Кога ще привършат?

— Не зная. Ще изпратя Ани, когато е време.

Тя го целуна леко по бузата и излезе. Ордън отиде до вратата и извика:

— Джоузеф, сега ще приема полковника.

Влезе Лансър, облечен в нова, огладена униформа, с малък параден кортик на колана. Започна с думите:

— Добро утро, ваше превъзходителство. Искам да разговарям неофициално с вас. — Погледна към доктор Уинтър. — Бих желал да разговаряме насаме.

Уинтър се отправи бавно към вратата и когато стигна до нея, Ордън рече:

— Докторе!

Уинтър се обърна.

— Да?

— Ще дойдеш ли пак довечера?

— Имаш нещо за мен ли?

— Не... не. Просто не бих искал да съм сам.

— Ще дойда.

— И освен това, докторе, смяташ ли, че Моли изглеждаше добре?

— О, да. Почти истерична, но соят ѝ е добър. Произлиза от добър, здрав род. Знаеш, че тя е от рода Кендърли.

— Бях забравил. Да, точно така, тя е Кендърли.

Доктор Уинтър излезе и тихо затвори вратата зад себе си. Лансър учтиво изчака. Проследи как се затвори вратата, после погледна към масата и столовете около нея.

— Няма защо да ви казвам, господин кмете, колко съжалявам за това. Ще ми се да не беше ставало.

Кметът се поклони и Лансър продължи:

— Вие, господин кмете, ми харесвате и аз ви уважавам, но трябва и да си върша работата. Вие, разбира се, съзнавате това.

Ордън не отговори. Гледаше Лансър право в очите.

— Ние не действаме сами или по наша собствена преценка.

Между изреченията Лансър изчакваше за отговор, но не го получи.

— Трябва да изпълняваме устава, изготвен в столицата. Този човек е убил офицер.

Най-сетне Ордън се обади:

— Защо тогава не го разстреляхте на място? Тогава му беше времето да го направите.

Лансър поклати глава.

— Дори да съм съгласен с вас, това нищо няма да промени. Не по-зле от мен знаете, че наказанието има за цел преди всичко да възпре потенциалните престъпници. А след като наказанието е предназначено за други, а не за наказвания, трябва да му се дава гласност. То дори трябва да се драматизира. — Пъхна пръст отзад в колана си и побутна кортика.

Ордън се обърна и погледна през прозореца към тъмното небе. После рече:

— Тази вечер ще вали.

— Господин кмете, вие знаете, че имаме изрични нареждания. Трябва да доставяме въглища. Ако хората ви не поддържат реда, ние ще възстановим този ред със сила. — В гласа му прозвуча сурова

нотка. — Ако е необходимо, ще разстрелваме. Ако искате никой да не пострада, трябва да ни помагате да поддържаме реда. А нашето правителство смята, че е по-добре наказанията да се налагат от местните власти. Това допринася за въвеждането на по-добър ред.

— Значи хората наистина са знаели. Колко загадъчно — промълви Ордън, после каза високо: — Искате в края на делото да произнеса смъртна присъда над Александър Мордън?

— Да. И ако го направите, ще предотвратите по-нататъшно голямо кръвопролитие.

Ордън отиде до масата, дръпна големия стол и седна. И изведнъж сякаш се превърна съдия, а Лансър — в подсъдим. Потропа пръсти по масата.

— Вие и вашето правителство не разбирате. Вашето правителство и вашият народ са единствените на този свят, чиято история в продължение на векове бележи поражение след поражение. И всеки път затова, че не разбирате народите. — Замълча за момент. — Този принцип не е валиден. Първо, аз съм кмет... Нямам правото да налагам смъртно наказание. Никой тук няма такова право. Ако го извърша, ще наруша като вас законите.

— Ние кога сме нарушили законите?

— Когато дойдохте и убихте шестима души. Съгласно нашите закони всички вие заедно сте извършили убийство. Защо говорите безсмислици за законност, господин полковник? Между вас и нас няма закони. Това е война. Не разбирате ли, че ще трябва всички ни да избиете или след време ние всички ви ще избием? Когато дойдохте, сложихте край на нашата законност и въдворихте нова на нейно място. Не го ли разбирате?

— Мога ли да седна? — попита Лансър.

— Защо питате? И това е лицемерие. Ако искате, можете да ме накарате да стоя прав.

— Не. Ако щете, вярвайте, но е така. Уважавам вас и вашата длъжност. — Лансър сложи за момент ръка на челото си. — Вижте какво, господин кмете, това, какво мисля аз, човек на определена възраст и с определени спомени, няма значение. Може да съм съгласен с вас, но това нищо няма да промени. Във военната и политическата система, за която работя, съществуват определени тенденции, определена практика и те са неизменни.

— И тези тенденции и тази практика са се оказвали погрешни във всички случаи, откак свят светува.

Лансър горчиво се засмя.

— Аз, отделният човек с определени спомени, бих могъл да се съглася с вас, бих могъл да добавя, че една от особеностите на мисленето и устройството на военните е неспособността им да се учат, неспособността им да виждат по-далеч от това, което им е работата — да убиват хора. Но аз не съм човек, подчинен на спомените си. Миньорът трябва да бъде публично разстрелян, защото според теорията това ще накара другите да се въздържат да убиват наши хора.

— Тогава няма какво повече да приказваме.

— Напротив, трябва да приказваме. Искам да ни помогнете.

Ордън замълча за момент, а после рече:

— Ето какво ще направя. Колко души обслужваха картечниците, които убиха нашите войници?

— Предполагам, не повече от двайсет.

— Добре тогава. Ако вие ги разстреляте, аз ще осъдя Алекс Мордън на смърт.

— Не говорите сериозно!

— Съвсем сериозно говоря.

— Това няма да стане и вие го разбирате.

— Да. И това, което вие искате, няма да стане.

— Знаех си го. В края на краищата Коръл ще трябва да стане кмет — промълви Лансър. Вдигна бързо поглед. — Ще останете ли за делото?

— Да, ще остана. Така Алекс няма да е съвсем сам.

Лансър го погледна и каза с известна тъга:

— Захванали сме се с една такава работа, нали?

— Да, с най-невъзможната работа на този свят, с онова, което никога няма да стане.

— А именно?

— Да прекършите завинаги човешкия дух.

Главата на Ордън клюмна леко към масата и той добави, без да вдига очи:

— Започва да вали. Не дочака нощта. Обичам сладкия хладен дъх на снега.

ГЛАВА 4

Към единайсет часа снегът валеше силно, на големи меки парцали, и небето съвсем не се виждаше. Хората претичваха през падащия сняг, а той се трупаше пред вратите и по статуята на градския площад, по релсите от мината към пристанището. Снегът се трупаше и малките колела на вагонетките се хлъзгаха по релсите. И над целия град висеше нещо черно, което беше по-тъмно от облака, и тегнеше навъсена и суха, нарастваща ненавист. Хората не се задържаха по улиците, а влизаха през вратите и те се затваряха, а зад завесите сякаш гледаха очи и когато патрулът минаваше по главната улица, те се вторачваха в него, студени и смръщени. И онези, които отиваха в магазините да купят по нещо за обяд, плащаха и получаваха покупките си, без да разменят дори „добър ден“ с продавачите.

Лампите в малката приемна на резиденцията бяха запалени и светлината им блестеше на падащия вълн сняг. Съдът заседаваше. Лансър стоеше начело на масата. От дясната му страна бяха Хънтър, после Тондър, а на другия край капитан Лофт с малка купчина листове пред себе си. Отляво на полковника седеше кметът, а до него Пракъл, който дращеше в своя бележник. До масата стояха двама войници с надянати на пушките щикове и с каски на главите — досущ малки дървени фигурки. Между тях стърчеше Алекс Мордън, едър мъж с широко, ниско чело, дълбоко поставени очи и дълъг, остър нос. Имаше волева брадичка и чувствена голяма уста. Беше широкоплещест, с тесен таз. Окованите му в белезници ръце се свиваха и отпускаха. Носеше черен панталон, синя, разкопчана на врата риза и тъмно, излъскано от носене сако.

Капитан Лофт четеше от листа пред себе си:

— „Когато му се нарежда да се върне на работа, той отказва, а когато заповедта е повторена, подсъдимият напада капитан Лофт с търнокопа, който носи. Капитан Бентик се препречва...“

Кметът се покашля и когато Лофт спря да чете, каза:

— Седни, Алекс. Охраната! Я някой от вас двамата да му даде стол.

Единият войник се обърна и придърпа послушно стола.

— Прието е подсъдимият да стои прав — възрази Лофт.

— Нека седне. Само ние ще знаем. Можете да докладвате, че е стоял прав.

— Не е редно да се подправят доклади — настоя Лофт.

— Седни, Алекс — повтори кметът. Едрият млад мъж седна и окованите ръце замърдаха неспокойно в скута му.

Лофт започна:

— Това е противно на всички...

Полковникът се намеси:

— Нека седи!

Лофт се покашля.

— „Капитан Бентик застава между тях и получава удар по главата, който му счупва черепа.“ Има приложено медицинско заключение. Искате ли да го прочета?

— Не е необходимо — рече Лансър. — Карайте колкото се може по-бързо.

— „Тези действия са наблюдавани от няколко наши военнослужещи, чиито показания са приложени. Военният съд намира подсъдимия за виновен за извършеното убийство и препоръчва смъртна присъда.“ Искате ли да прочета показанията на войниците?

— Не — въздъхна Лансър, после се обърна към Алекс: — Вие не отричате, че сте убили капитана, нали?

Алекс се усмихна тъжно.

— Ударих го — каза той. — Не зная дали съм го убил.

— Браво, Алекс! — обади се кметът и двамата се погледнаха като приятели.

— Да не искате да намекнете, че го е убил някой друг?

— Не зная. Аз само го ударих, а след това някой удари мен.

— Ще дадете ли някакво обяснение? — попита полковникът. — Едва ли нещо би могло да промени присъдата, но ще ви изслушаме.

— Позволявам си да отбележа — обади се Лофт, — че господин полковникът не трябваше да казва такова нещо. Излиза, че съдът не е безпристрастен.

Ордън сухо се засмя. Полковникът го погледна й леко се усмихна.

— Ще кажете ли нещо за свое оправдание? — попита той.

Алекс понечи да махне с ръка, но другата я последва. Смути се и сложи ръце обратно скута си.

— Бях вбесен — започна той. — Много съм сприхав. Той каза, че трябвало да работя. Аз съм свободен човек. Побеснях и го ударих. Предполагам, че здравата съм го цапардосал. Но не исках него да ударя. — Посочи Лофт пръст. — Ей този исках да цапна, този.

— Няма значение кого сте искали да ударите — каза Лансър. — Същото щеше да е с всекиго. Съжалявате ли, че сте го направили? — Хвърли косо поглед към масата. — В доклад би звучало добре, ако каже, че съжалява.

— Да съжалявам? Не съжалявам. Той ми каза да вървя да работя — на мен, свободния човек! Аз съм бил общински съветник. Каза ми, че трябвало да работя.

— Но ако присъдата е смъртна, няма ли тогава да съжалявате?

Алекс отпусна глава и се помъчи честно да помисли.

— Не — рече той. — Искате да кажете дал бих го направил отново?

— Точно това имах предвид.

— Не — рече замислено Алекс. — Струва ми се, не съжалявам.

— Отбележете в протокола, че подсъдимия е бил смазан от съжаление. Присъдата е автоматична, разбирате ли? — попита Лансър. — Съдът няма друг избор. Съдът ви намира за виновен и ви осъжда на незабавен разстрел. Не виждам никаква причина да продължавам да ви измъчвам по този начин. Капитан Лофт, нещо да съм забравил?

— Мен забравихте — обади се Ордън. Изправи се, бутна назад стола си и пристъпи към Алекс. А Алекс, по навик, стана от уважение. — Александър, аз съм избраният кмет.

— Зная, господин кмете.

— Алекс, тези хора са нашественици. Те завзеха нашата страна чрез предателство и сила.

— Господин полковник, такова нещо не бива да се допуска — възрази капитан Лофт.

— Мълчете! — срязва го Лансър. — По-добре е да чуем. Или предпочитате да се шушука?

Ордън продължи, сякаш не го бяха прекъсвали:

— Когато те дойдоха, хората бяха объркани. Объркан бях и аз. Не знаехме какво да правим и какво да мислим. Твоята беше първата ясна постъпка. Личният ти гняв разпали обществеността. Зная, в града говори, че работя за тези хора. На града аз мога да докажа, но на теб... ти ще умреш. А искам да знаеш.

Алекс отпусна глава, после я вдигна отново.

— Зная, господин кмете.

— Готов ли е взводът? — попита Лансър.

— Отвън е, господин полковник.

— Кой ще го командува?

— Лейтенант Тондър, господин полковник.

Тондър вдигна глава, брадичката му изразяваше решимост, той сдържаше дъха си.

— Страхуваш ли се, Алекс? — тихо попита Ордън.

— Да, господин кмете.

— Не мога да ти наредя да не се страхуваш. И аз бих се страхувал, а и тези млади... богове на войната.

— Повикайте взвода си — нареди Лансър.

Тондър стана бързо и отиде към вратата.

— Те са тук, господин полковник. — Отвори вратата и през нея се видяха войници с каски.

— Върви, Алекс! — каза кметът. — И знай, че тези хора няма да имат мира, нито миг спокойствие, докато не си отидат или не загинат. Ти ще обединиш народа. Това е тъжно като факт и не е особено голямо утешение, но е така. Нито миг спокойствие!

Алекс стисна здраво очи. Кметът се наведе към него и го целуна по бузата:

— Довиждане, Алекс.

Охраната хвана Алекс за ръцете, а младият мъж държеше очите си затворени. Изведоха го. Взводът се обърна кръгом и замарширува. Навън снегът приглуши стъпките му.

Хората около масата мълчаха. Ордън погледна към прозореца и видя как някой бързо направи кръгче в снега по стъклото. Загледа се натам като хипнотизиран, а после мигновено отмести погледа си. Сетне се обърна към полковника.

— Надявам се, знаете какво правите?

Капитан Лофт събра листовете си и Лансър попита:

— На площада ли, капитане?

— Тъй вярно, на площада. Трябва да е публично — отвърна Лофт.

А Ордън повтори:

— Надявам се, че знаете...

— Човече — отвърна полковникът, — независимо дали зная, или не, това трябва да се направи.

В стаята се възцари тишина и всеки от мъжете се заслуша. Не за дълго. В далечината отекна трясъкът на залпа. Лансър въздъхна дълбоко. Ордън сложи ръка на челото си. Пое си дълбоко дъх. После отвън се чу изстрел. Стъклото на прозореца се строши и лейтенант Пракъл бързо се извърна. Сложи ръка на рамото си и се загледа в нея.

Лансър скочи и викна:

— Значи започва се! Тежко ли сте ранен, лейтенанте?

— В рамото — отвърна Пракъл.

Лансър пое командуването:

— Капитан Лофт, в снега сигурно за останали следи. Искam всички къщи да се претърсят за огнестрелно оръжие. Искam всеки мъж, у когото се намери оръжие, да бъде взет за заложник. Вие, господин кмете — обърна се той към Ордън, — сте поставен под домашен арест. И разберете, моля ви, ще разстрелваме по пет, по десет, по сто за един.

Ордън проговори тихо:

— Човек с определени спомени.

Лансър прекъсна на средата една заповед. Обърна се бавно към кмета и двамата се разбраха с поглед. А после полковникът изправи рамене.

— Човек без спомени! — отсече той. И добави: — Искam да бъде събрано всичкото оръжие в града. Арестувайте онези, които се съпротивляват. Побързайте, преди снегът да заличи следите.

Хората от щаба намериха каските си, разкопчаха кобурите на пистолетите си и тръгнах навън. А Ордън отиде до счупения прозорец и каза тихо:

— Сладкият, хладен дъх на снега.

ГЛАВА 5

Дните и седмиците се проточиха, проточиха се и месеците. Снегът падаше и се топеше, топеше се и падаше, докато най-сетне се задържа. Тъмните къщи на малкия градец имаха бели гугли, шапки и вежди, а от вратите навън в снега водеха траншеи. В пристанището шлеповете идваха и си отиваха, пълни с въглища, но те не се добиваха лесно от земята. Опитните миньори грешаха. Бяха несръчни и бавни. Машините се повреждаха и дълго ги поправяха. Народът в завладяната страна започна бавно, мълчаливо, търпеливо отмъщение. Предателите — хората, които помагаша на завоевателите, а много от тях го правеха в името на една по-добра държава и идеален начин на живот — установиха, че завзетата власт е несигурна, че познатите ги гледат студено и не им продумват.

А във въздуха витаеше смъртта, дебнеща и чакаща. По железния път, който се виеше из планината и свързваше малкия градец с останалата част от страната, ставаха катастрофи. Изсипваха се лавини и те разместваха релсите. Не можеше да се пусне влак, без да се огледа линията. Като наказателна мярка разстрелваха, но това не помагаше. От време на време групи младежки бягаха в Англия. Англичаните бомбардираха каменовъглената мина, нанасяха известни повреди, убиваха и врагове, и приятели. Но и това не помогна. Заедно със зимата нарастваше студената ненавист — безмълвна и мрачна, изчакваща ненавист. Снабдяването с храна се контролираше — покорните получаваха, а непокорните биваха лишавани, затова цялото население стана хладно покорно. Дойде момент, в който от храната повече нямаше как да се отнема, защото гладуващите не могат да копаят въглища, не могат да вдигат и да носят. А омразата се таеше навътре в очите, дълбоко под повърхността.

Стана така, че завоевателят се оказа обсаден — войниците от батальона останаха сами сред безмълвни врагове и нито един от тях не можеше дори за миг да се отпусне. Ако се отпуснеше, изчезваше и някоя преспа поглъщаше тялото му. Ако отидеше сам при жена,

изчезваше и някоя преспа поглъщаше тялото му. Ако се напиеше — изчезваше. Войниците от батальона можеха да пеят само заедно, да танцуват само заедно. Но танците постепенно замряха, а песните изразяваха тъга по дома. Приказваха за приятели и роднини, които ги обичат, копнееха за топлина и ласки, защото мъжът може да е войник само определен брой часове на ден и само определен брой месеци от годината, а после му се иска отново да е мъж, иска жени и пиене, музика и смях, и спокойствие, а когато е лишен от тези неща, той започва неудържимо да ги желае.

И войниците мислеха за дома. Войниците от батальона започнаха да ненавиждат мястото, което бяха завладели, и се държаха грубо с хората, и хората бяха груби с тях и постепенно страхът се всели в нашествениците, страх, който не ги оставяше — че няма никога да се отпуснат и да се върнат у дома; страх, че един ден няма да издържат и завладеният ще ги погнат из планините като зайци, защото омразата им никога не стихваше. Видеха ли светлина, чуеха ли смях, патрулите отиваха, сякаш привлечени от огън, но щом приближаваха, смехът секваше, топлината изчезваше и хората ставаха хладни и покорни. А когато войниците, доловили аромата на топла храна от малките ресторанчета, влизаха и си поръчваха, откриваха, че в нея има повече сол или пипер, отколкото е нужно.

Войниците четяха новините от дома и от другите завзети страни и новините бяха винаги добри; известно време те им вярваха, а след това престанаха. И всеки носеше в сърцето си ужаса: „Ако родината пропадне, те няма да ни кажат и ще е твърде късно. Тукашните няма да ни пожелат. Всички ни ще изтребят.“ Спомниха си разказите за това, как техни събратя отстъпвали от Белгия и Русия. А по-грамотните знаеха за паническото, трагично отстъпление от Москва, когато вилата на всеки селянин била опитала вкуса на кръвта и снегът бил прогнил от трупове.

И беше ясно, че ако се пречупят или се отпуснат, или спят повече, отколкото трябва, ще им се случи същото, и сънят им стана неспокоен, а дните напрегнати. Задаваха въпроси, на които офицерите не можеха да отговорят, защото сами не знаеха отговорите. И на тях не им казваха. И те самите не вярваха на вестите от дома.

И завоевателите започнаха да се страхуват от завоюваните, нервите им се изопваха и те стреляха по сенките нощем. После за една

седмица трима войници полудяха, плачеха денем и нощем, докато не ги върнаха назад. И други биха полудели, ако не бяха разбрали, че у дома лудите ги очаква милостива смърт, а самата мисъл за милостивата смърт е ужасяваща. Страхът се промъкна в квартирите на войниците и това ги натъжаваше; преследваше ги по време на патрул и ги правеше жестоки.

Годината превали и нощите станаха дълги. В три следобед беше тъмно и до девет сутрин не просветляваше. От прозорците не блестяха весело светлинки, защото по закон те трябваше да са затъмнени заради бомбардировките. И въпреки това винаги щом се появяха английските самолети, около мината проблясваха светлини. Часовите застрелваха по някой мъж с фенер, а веднъж дори момиче с фенерче. Но това не помагаше. Разстрелите нищо не оправяха. Офицерите бяха отражение на своите войници — по-въздържани, защото бяха по-добре подготвени, по-находчиви, защото имаха повече отговорност, но същите страхове се бяха загнездили дълбоко у тях и същите копнежи бяха заключени по-здраво в сърцата им. Живееха в двойно по-голямо напрежение, защото победените дебнеха всяка тяхна грешка, а собствените им хора — всяка проява на слабост, и затова нервите им бяха опънати до скъсване. Завоевателите се намираха в ужасяваща духовна обсада и всеки, бил той победител или победен, знаеше какво ще стане, когато се появи първата пукнатина.

Уютът от горната стая на резиденцията на кмета беше изчезнал. Плътено опъната черна хартия закриваше прозорците и по пода, на малки купчинки, лежеше струпана ценна екипировка — онези инструменти и снаряжение, които не биваше да се излагат на опасност: биноклите, противогазите и каските. Тук дисциплината беше по-хлабава, сякаш офицерите съзнаваха, че някъде трябва да има малко хлабина, инак машината ще прегрее. На масата стояха две петромаксови лампи, които излъчваха студена, ярка светлина и хвърляха големи сенки по стените, а свистенето им пронизваше тишината.

Майор Хънтър все така работеше. Чертожната му дъска стоеше непрекъснато готова, тъй като бомбите сриваха направеното почти веднага след като се построеше. И той тъгуваше, защото за него строителството беше смисъл на живота му, а тук имаше да се строи повече, отколкото би могъл да проектира и да осъществи. Седеше пред

чертожната дъска, с гръб към светлината, и линеалът му се движеше нагоре-надолу, а моливът му не спираше да чертае.

Лейтенант Пракъл, все още с превързано рамо, седеше на един стол с права облегалка до масата в средата на стаята и четеше илюстрировано списание. Отсреща лейтенант Тондър пишеше писмо. Държеше високо писалката, като от време на време вдигаше поглед и се вторачваше в тавана, за да потърси подходящи думи.

Пракъл обърна страница от списанието и каза:

— Затворя ли очи, виждам всеки магазин на тази улица.

Хънтър продължи да работи, а Тондър написа още няколко думи. Пракъл продължи:

— Точно тук, отзад, има ресторант. На снимката не се вижда. Нарича се „Бурден“.

Хънтър се обади, без да вдига поглед:

— Зная го, там правят хубави шницели.

— Вярно е. Всичко им е хубаво. Нищо лошо не сервират. А кафето им...

Тондър вдигна поглед от писмото.

— Сега сигурно не сервират кафе... ни пък шницели.

— А, това не се знае — възрази Пракъл. Сервираха и ще сервират. А имаше една сервитьорка! — Очерта фигурата ѝ със здравата с ръка. — Руса никаквица. — Сведе поглед към списанието. — Имаше много странни очи... исках да кажа, има... винаги са влажни, сякаш току-що се е смяла или е плакала. — Погледна към тавана. — Излизах с нея. Чудесна беше. Чудя се защо не съм ходил често там. Питам се дали тя все още е там.

Тондър мрачно промърмори:

— Вероятно не. Сигурно работи в някоя фабрика.

Пракъл се засмя:

— Надявам се, че у дома момичетата не са с купони.

— Защо? — попита го Тондър.

— Ти не обичаш много момичетата, нали? — отговори закачливо Пракъл. — Нали не ги обичаш много?

— Харесвам ги като момичета. Не ги оставям да ми се месят в останалия живот.

— Аз пък мисля, че те навсякъде и непрекъснато ти се месят — продължи да го задява Пракъл.

Тондър се опита да смени темата:

— Мразя ги тези проклети лампи. Господин майор, кога ще поправите динамото?

Майорът бавно вдигна очи от чертожната си дъска.

— Би трябвало вече да е готово. Изпратил съм добри майстори да го поправят. Предполагам, че отсега нататък ще се наложи да удвоя охраната.

— Хванахте ли оня, който го е повредил? — попита Пракъл.

А Хънтър мрачно отвърна:

— Трябва да е един от петимата. Всичките съм ги арестувал. — И продължи замислено: — Толкова е лесно да повредиш едно динамо, стига да знаеш как. Пусни го на късо и то гръмва. Всеки момент трябва да светне.

Пракъл вдигна поглед от списанието.

— Питам се, кога ли ще ни сменят? Питам се, кога ли ще можем да си отидем за малко у дома? Господин майор, не бихте ли искали да си отидете у дома, да си починете?

Хънтър вдигна поглед от работата си и на лицето му за момент се изписа безнадеждност.

— Да, разбира се. — Овладя се. — Строиш това отклонение вече четири пъти. Не мога да разбера защо бомбите все него улучват. Тази част от линията започва да ми омръзва. Всеки път трябва да я прокарвам от друго място заради кратерите. Няма време да се запълват. Земята здравата е замръзнала. Прекалено много работа е.

Внезапно електрическите крушки светнаха и Тондър автоматично се пресегна да угаси двете петромаксови лампи. Свистенето им изчезна от стаята.

— Слава богу — рече Тондър. — Това свистене ми ходи по нервите. Имам чувството, че някой шепти. — Сгъна писмото, което пишеше, и поде: — Не е ли странно, че вече не идват писма? От две седмици съм получил само едно.

— Може би никой не ти пише — каза Пракъл.

— Може би — отвърна Тондър. И се обърна към майора: — Мислите ли, че ако се случи нещо... имам предвид у дома... смятате ли, че ще ни уведомят... имам предвид нещо лошо, някаква смърт или нещо подобно?

— Не зная.

— Да — продължи Тондър. — Ще ми се да се махна от тази забравена от бога дупка.

— Аз пък мислех, че искаш да останеш да живееш тук след войната. — И наподобява тона на Тондър: — Ако се съберат четири-пет стопанства, ще стане хубав чифлик, нещо като семеен имот. Не беше ли така? Готвеше се да станеш малкият господар на долината, така ли беше? Приятни, хубави хора, красиви ливади и сърни, и малки дечица. Нали така беше, Тондър?

Докато Пракъл говореше, Тондър отпусна ръка. После се хвана за слепоочията и заговори развълнувано:

— Млъкни! Не говори така! Тези хора! Тези ужасни хора! Тези студени хора! Те никога не те поглеждат. — Потрепери. — Никога не приказват. Отговарят като автомати. Подчиняват се, тези ужасни хора. А момичетата им са ледени.

На вратата се почукай влезе Джоузеф с кофа въглища. Той пресече безмълвно стаята, сложи я внимателно, за да не вдигне никакъв шум, обърна се, без да погледне никого, и отново се отправи към вратата. Пракъл го повика високо:

— Джоузеф, има ли вино или коняк?

Джоузеф поклати глава.

Тондър се надигна от масата с разкривено от ярост лице и изкрещя:

— Отговаряй, свиньо такава! Отговаряй с думи!

Джоузеф не вдигна очи. Той проговори безизразно:

— Не, господин лейтенант, няма вино.

Тондър попита вбесен:

— И коняк ли няма?

И отново Джоузеф проговори безизразно, с наведени очи:

— Няма коняк, господин лейтенант. — И застана съвсем неподвижен.

— Какво искаш? — попита Тондър.

— Искам да си вървя, господин лейтенант.

— Тогава върви си, мътните да те вземат!

Джоузеф се обърна и излезе безмълвно от стаята, а Тондър извади носна кърпичка и избърса лицето си. Хънтър го изгледа.

— Не бива да се оставяте да ви побеждават толкова лесно.

Тондър седна на стола, сложи ръце на слепоочията си и каза сломено:

— Искam момиче. Искam да си отида у дома. Искam момиче. В този град има едно хубаво момиче. Виждам го непрекъснато. Има руси коси. Живее до склада за старо желязо. Искam това момиче.

— Овладей се — рече Пракъл. — Овладей си нервите.

В този момент светлината отново угасна и в стаята стана тъмно. Докато драскаха клечки и правеха опити да запалят лампите, Хънтър заговори:

— Мислех, че съм ги хванал всичките. Трябва да съм пропуснал някого. Но пък не мога да тичам там всяка минута. Там имам добри и сигурни хора.

Тондър запали първата лампа, после и другата, а Хънтър се обърна строго към него:

— Лейтенант, ако трябва да говорите, кажете го пред нас. Не оставяйте врагът да чува от вас такива неща. Тези хора не желаят нищо повече от това да разберат, че нервите ни са обтегнати. Не се оставяйте да ви чува врагът!

Тондър отново седна. Светлината отвори рязко чертите му и стаята отново се изпълни със свистене.

— Точно там е работата — започна той. — Врагът е навсякъде! Всеки мъж, всяка жена всяко дете. Врагът е навсякъде! Лицата, които надничат през вратите. Белите лица, които се ослушват зад завесите. Победихме ги, навсякъде спечелихме, а те изчакват, подчиняват се и дебнат. Половината свят е наш. Така ли е навсякъде, господин майор?

— Не зная.

— Там е работата. Не знаем. Според съобщенията всичко е наред. Победените страни приветствуват нашите войници, приветствуват новия ред. — Гласът му се промени и затихни, ставаше все по-тих. — Какво ли се казва в съобщенията за нас? Дали се казва, че ни приветствуват, обичат ни, отрупват пътя ни с цветя? О, тези ужасни хора, които дебнат в този сняг!

— Сега, след като си го изрекохте — рече Хънтър, — по-добре ли се чувствувате?

Пракъл потупваше със здравия си юмрук по масата.

— Не бива да говори така. Нека запази тези неща за себе си. Войник е, нали? Щом е войник, нека се държи като войник.

Вратата се отвори тихо и вътре влезе капитан Лофт; по каската му имаше сняг, по раменете му също. Носът му беше изтънял и червен, а яката на шинела — вдигната високо над ушите. Свали каската и снегът падна на пода; изтръска и раменете си.

— Ама че работа!

— Нови неприятности ли? — попита Хънтър.

— Винаги неприятности. Както виждам, отново са повредили динамото. Все пак ми се струва, че се справих за известно време с мината.

— Какви са вашите неприятности? — заинтересува се Хънтър.

— О, каквито са обикновено при мен — бавене и повреда на вагонетка. Но аз току-що измислих нещо. Ще накарам всеки човек да изнася определено количество въглища. Не бива да оставям работниците да гладуват, иначе няма да могат да работят, но наистина намерих решението. Ако не изкопават толкова въглища, колкото трябва, няма да има храна за семействата. Ще даваме на мъжете да се хранят в мината, за да не делят онова, което получават, със семействата си. Така ще ги излекуваме. И ще работят, или децата им няма да ядат. Току-що им го съобщих.

— А те какво казват?

Лофт присви свирепи очи.

— „Казват“! Та те въобще казват ли нещо? Нищо! Съвсем нищо! Но ще видим дали няма да копаят въглища. — Свали си шинела и го изтръска. Очите му се спряха на входната врата. Забеляза, че е полуотворена. Приблечи тихо до нея, внезапно я разтвори, после я затвори.

— Струва ми се, добре затворих вратата — рече той.

— Затворихте я — потвърди Хънтър.

Пракъл продължаваше да разлиства страниците на илюстрираното си списание. Заговори отново спокойно:

— Тези чудовищни оръдия, които използваме на Източния фронт. Никога не съм ги виждал. Вие виждали ли сте ги, господин капитан?

— О, да! Виждал съм ги да стрелят. Чудесни са. Нищо не може да им се опре.

— Господин капитан, получавате ли много вести от дома? — попита Тондър.

— Донякъде.
 — Всичко добре ли е там?
 — Чудесно? Армиите ни напредват навсякъде.
 — Разгромени ли са вече англичаните?
 — Побеждаваме ги във всяка битка.
 — Но те продължават да се бият.
 — Някое и друго въздушно нападение, нищо повече.
 — А руснаците?
 — Всичко е свършено с тях.
 — Но те продължават да се бият — настоя Тондър.
 — По някоя и друга престрелка, нищо повече.
 — Тогава почти сме победили, нали, господин капитан?
 — Не му давайте отново да започне! — намеси се Пракъл.
 Лофт се навъси.
 — Не разбирам какво искате да кажете.
 — Искам да кажа, че ще си отиваме скоро у дома, нали?
 — Е, реорганизацията все пак ще отнеме известно време — рече Хънтър. — Новият ред не може да влезе в сила за един ден, нали?
 — А може би и до края на живота ни? — попита Тондър.
 Пракъл пак се обади:
 — Не го оставяйте отново да започне!
 Лофт се приближи до Тондър.
 — Лейтенант, не ми харесва тонът на вашите въпроси. Не обичам тон, в който звучи съмнение.
 Хънтър вдигна поглед.
 — Не го притискайте, Лофт. Уморен е. Всички сме уморени.
 — И аз съм уморен, но не допускам у мен да се промъква предателско съмнение.
 — Не го мъчете, казвам ви! Къде е полковникът, знаете ли?
 — Пише доклада си. Исква подкрепления. Работата се оказа по-голяма, отколкото очаквахме.
 Пракъл попита възбудено:
 — Ще получим ли... подкрепленията?
 — Откъде да зная?
 — Подкрепления! — рече тихо той. — Или може би ще ни сменят. Може би ще се приберем за малко у дома. — И добави усмихнато: — Може би ще мога да мина по улицата и хората; да ми

казват: „Здрасти“ — да казват: „Ето минава войник“ — и да ми се радват, и да се радват заради мен. И ще има приятели, и ще мога да застана гърбом към някого, без да се страхувам.

— Не започвай отново! — каза Пракъл. — Не го оставяйте да се изпусне пак!

Лофт се отврати.

— Не ни стигат другите неприятности, ами сега и офицерите от щаба започват да откачат.

Но Тондър продължи:

— Наистина ли смятате, че ще дойдат да ни сменят, господин капитан?

— Не съм казвал такова нещо.

— Но казахте, че може би ще дойдат.

— Казах, че не зная. Вижте, лейтенант, завоювахме половината свят. Ще трябва известно време да въвеждаме ред в него. Знаете го.

— А другата половина?

— За известно време ще се съпротивляват, но напразно.

— Пръснали сме се значи по целия свят?

— За известно време.

— Бих искал да го накарате да млъкне — обади се нервно Пракъл. — Иска ми се да го накарате да млъкне. Накарайте го да спре най-сетне!

Тондър извади носната си кърпичка, изсекна се, а после заговори, сякаш не беше на себе си, смеейки се смутено:

— Сънувах странен сън. Предполагам, че е било сън. Може да е било някаква мисъл в главата. Или е било сън, или мисъл.

— Накарайте го да спре, господин капитан! — помоли се Пракъл.

— Господин капитан, това място тук завоювано ли е? — попита Тондър.

— Разбира се.

В смеха на Тондър се промъкна истерична нотка.

— Завоювано, а нас ни е страх; победили сме, а сме обсадени. — Смехът му стана пронизителен. — Сънувах или ми мина през ума — вън на снега, при тъмните сенки и лицата зад вратите, студените лица зад пердетата. Мина ми мисъл или сънувах сън!

— Накарайте го да спре! — каза Пракъл.

Но Тондър продължи:

— Сънувах, че Водача е луд.

Тогава Лофт и Хънтър се разсмяха в един глас и Лофт рече:

— Враговете вече разбраха колко е луд. Ще пиша за това у дома.

И вестниците биха го отпечатали. Врагът разбра колко е луд нашият Водач.

Тондър продължи да се смее:

— Победа след победа и все по-дълбоко и по-дълбоко в тресавището. — Смехът го задави и той се изкашля в кърпичката си.

— Може би Водача е луд. Мухите побеждават мухоловката. Мухите завладяват двеста мили нова мухоловка! — Смехът му ставаше все по-истеричен.

Пракъл се наведе към него и го разтърси със здравата си ръка.

— Престани! Чуваш ли, престани! Нямаш право!

Полека-лека Лофт разбра, че смехът е истеричен, приближи се до Тондър и го зашлеви през лицето.

— Лейтенант Тондър, престанете!

Тондър продължи да се смее и Лофт отново го зашлеви.

— Престанете! Чувате ли ме, лейтенанте!

Внезапно смехът спря, в стаята утихна и остана само свистенето на лампите. Тондър докосна подутото си лице, погледна изумен ръката си и главата му клюмна върху масата.

— Искам да си отида у дома — рече той.

ГЛАВА 6

Недалеч от градския площад имаше уличка, където бяха скупчени малки къщи с островърхи покриви и магазинчета. По тротоарите и улиците снегът беше утъпкан, но по оградите и по върховете на покривите си стоеше дебел и пухкав. Събираше се на преспи под затворените с капаци прозорци на малките къщи. А пътеките в дворовете бяха изчистени. Нощта беше тъмна и студена и от прозорците не излизаше светлина, за да не привлича бомбардировачите. Никой не вървеше по улицата, защото полицейският час строго се спазваше. В снега къщите изглеждаха като тъмни копи. От време на време по улицата минаваше патрул от шестима души, които се взираха наоколо, и всеки от войниците имаше дълго фенерче. Приглушеният тропот на стъпките им отекваше по улицата, ботушите им скриптяха върху утъпкания сняг. Войниците се бяха увили плътно в дебели шинели, под каските си носеха плетени шапки, които се спускаха над ушите и покриваха брадичките и устните им. Валеше ситен сняг, съвсем ситен, сякаш се сипеше ориз.

Патрулните вървяха и говореха за нещата, по които копнееха — за месо и гореща супа, за разкошния вкус на пряното масло, за хубостта на момичетата и техните усмивки, за устните и очите им. Говореха си за тези неща, а понякога споделяха колко мразят онова, което вършат, и колко са самотни.

Малката островърха къща до железарския магазин приличаше на останалите и носеше снежната си шапка като тях. През затворените капаци на прозорците не излизаше светлина, а тежките външни врати бяха здраво залостени. Вътре, в малката дневна, гореше лампа, вратата към спалнята беше отворена, отворена бе и вратата към кухнята. До задната стена стоеше желязна печка, в която горяха малко въглища. На пода в топлата, бедна и уютна стая имаше износен килим, а тапетите по стените бяха в приятен кафяв цвят, със старомодни златни перуники. На задната стена висяха две картини — едната изобразяваше мъртва риба върху поднос от папрат, а другата — мъртва

яребица върху смърчово клонче. Картината на дясната стена представяше как Христос върви по водата към отчаяните рибари. В стаята имаше два стола с прави облегалки и диван, покрит с ярко одеяло. В средата върху малка кръгла масичка гореше газена лампа и облото ѝ, гравирано на цветя стъкло хвърляше топла и мека светлина.

Вътрешната врата, до печката, водеше към коридора, а той от своя страна завършваше с тежките външни врати.

На възглавничките на стар люлеещ се стол седеше Моли Мордън — сама. Тя разплиташе износен син пуловер и навиваше преждата на кълбо. На масата до нея лежеше плетивото ѝ, от което стърчаха иглите; имаше също чифт големи ножици. Там стояха и очилата ѝ, защото, докато плетеше, не ѝ трябваша. Беше красива, млада и спретната. Златистите ѝ коси, вързани със синя панделка, се събираха на темето. Ръцете ѝ се движеха бързо. Работеше и от време на време поглеждаше вратата към коридора. Вятърът свиреше леко в комина и все пак нощта беше тиха, приглушена от снега.

Внезапно спря да разплита. Ръцете ѝ останаха неподвижни. Погледна към вратата и се послуша. Тропотът на войниците от патрула отмина по улицата и до нея достигнаха слабите им гласове. Звукът бързо се загуби. Моли разплете още прежда, нави я на кълбото и отново спря. Пред вратата се чу шум и после отекнаха три кратки почуквания. Остави работата си и отиде до вратата.

— Кой е?

Отключи и вътре се вмъкна плътно завита фигура. Беше Ани, готвачката, със зачервени очи, омотана в шалове. Тя ловко се шмугна, сякаш беше свикнала да минава бързо през врати и да ги затваря зад себе си. Застана права, със зачервен нос, подсмърчайки, заглежда стаята.

— Добър вечер, Ани. Не те очаквах тази вечер. Съблечи се и се стопли, навън е студено.

— Войниците доведоха рано зимата. Баща ми винаги е казвал, че войната докарва лошото време или лошото време докарва войната. Вече не си спомням как беше.

— Съблечи се и ела до печката.

— Не мога — рече важно Ани. — Те идват.

— Кои идват?

— Негово превъзходителство. И докторът, и двете момчета на Андърс.

— Тук? Че защо?

Ани протегна ръка и подаде малък пакет.

— Вземи — рече тя. — Задигнах го от чинията на полковника. Месо е.

Моли разгъна пакетчето, сложи късчето месо в устата си и докато дъвчеше, попита:

— Ти хапна ли?

— Нали готвя. Винаги си хапвам.

— Кога идват?

Ани подсмръкна.

— Момчетата на Андърс ще отплават за Англия. Налага се. Сега се крият.

— Така ли? Че защо?

— Та нали днес разстреляха брат им, Джак, задето съсипа вагонетката. Войниците търсят останалите членове на семейството. Знаеш какво правят с тях.

— Вярно — рече Моли. — Зная. Седни, Ани!

— Нямам време. Трябва да се върна и да кажа на негово превъзходителство, че тук всичко е наред.

— Видя ли те някой, като идваше? — попита Моли.

Ани гордо се усмихна.

— Не, страшно ме бива да се промъквам крадешком.

— Как ще се измъкне кметът?

Ани се разсмя.

— За всеки случай в леглото му до госпожата ще легне Джоузеф, облечен в неговата нощница. — Отново се изсмя. — Джоузеф ще трябва да внимава да не шава.

— Ужасна нощ за излизане в морето — рече Моли.

— По-добре това, отколкото да те разстрелят.

— Вярно. Така си е. Защо ще идва тук кметът?

— Не зная. Искане да говори с момчетата на Андърс. Трябва да си вървя. Дойдох само да те предупредя.

— След колко време ще са тук?

— О, след половин или три четвърти час. Ще дойда първо аз. Никой не си дава зор да следи стари готвачки. — Тръгна да излиза, но

се обърна наред път и сякаш обвинявайки Моли, че е казала последните думи, войнствено добави: — Е, не съм чак толкова стара де! — Измъкна се през вратата и я затвори след себе си.

Моли продължи още малко да разплита, а после стана, отиде до печката и вдигна капака. Сиянието на огъня освети лицето ѝ. Разбърка жаравата, добави няколко бучки въглища и отново затвори печката. Преди да седне пак на стола си, на външната врата се потропа. Тя прекоси стаята, като се питаше: „Какво ли забрави?“ Излезе в коридора и подвижна:

— Какво искаш?

Отговори ѝ мъжки глас. Тя отвори вратата и се чу гласът:

— Няма да ви направя нищо лошо. Нищо лошо няма да ви направя.

Моли се заоттегля заднишком в стаята и лейтенант Тондър я последва. Тя попита:

— Кой сте вие? Какво искате? Нямате право да идвате тук. Какво искате?

Лейтенантът беше облечен в дебел сив шинел. Той застана на прага, свали си каската и заговори умоляващо:

— Не искам да ви направя нищо лошо. Моля ви, позволете ми да вляза.

— Какво искате? — попита Моли и затвори вратата зад него.

— Госпожице, искам само да поприказваме, нищо друго. Искам да ви чуя как приказвате. Друго не искам.

— Натрапвате ли ми се? — попита Моли.

— Не, госпожице, само ми позволете да остана за малко, а после ще си отида.

— Какво точно искате?

Тондър се опита да обясни:

— Можете ли да разберете... можете ли да повярвате? Само за малко... не можем ли да забравим тази война само за малко? Съвсем за малко. Не можем ли за мъничко да разговаряме като хора?

Моли се вгледа продължително в него, а после на устните ѝ се появи усмивка.

— Не знаете коя съм, нали?

— Виждал съм ви в града. Зная, че сте хубава. Зная, че искам да разговарям с вас.

Моли продължи да се усмихва. После тихо рече:

— Не знаете коя съм. — Седна на стола си и Тондър застана пред нея като непохватно дете. Моли продължи с тих глас: — Значи сте самотен. Съвсем просто, нали?

Той облиза устни и заговори настойчиво:

— Точно така. Вие разбирате. Знаех си, че ще разберете. Знаех си, че ще трябва да ме разберете. — Думите му бликаха и се догонваха. — До болка съм самотен. Самотен съм в тишината и омразата. Моля ви! Не можем ли да поговорим, поне мъничко?

Моли си взе плетивото. Хвърли бърз поглед към входната врата.

— Не можете да останете повече от петнайсет минути. Поседнете, лейтенанте.

Отново погледна към вратата. Къщата проскърцваше. Тондър се напрегна.

— Има ли някой тук?

— Не, снегът тежи на покрива. Вече нямам мъж, който да го събори.

— Как стана? — тихо попита той. — Нещо, което ние сме направили ли?

И Моли кимна, с невиждащи очи, зареяни през него.

— Да. Лейтенантът седна.

— Съжалявам! — После добави: — Ще ми се да направя нещо за вас. Ще бутна снега от покрива.

— Не — възпротиви се Моли. — Не.

— А защо „не“?

— Защото хората ще си помислят, че съм се присъединила към вас. Ще започнат да странят от мен. Не искам да странят от мен.

— Да, разбирам какво би станало. Вие всички ни мразите. Но ако ми позволите, аз ще се грижа за вас.

Сега вече Моли разбра, че държи положението в ръцете си, и в присвитите ѝ очи се долови някаква ожесточеност.

— Защо молите? Нали сте победител? Вашите хора не молят. Те вземат онова, което пожелаят.

— Не искам така. Не искам по този начин.

А Моли се засмя все така ожесточено.

— Искате да ви харесвам, нали, лейтенанте?

Той отвърна простиичко с „да“, вдигна поглед и продължи:

— Вие сте толкова хубава, така сте топла. Косата ви блести. О, откога не съм виждал доброта в женски очи!

— А в моите виждате ли? — попита тя.

Той се вгледа в нея.

— Искан ми се.

Сега тя сведе поглед.

— Вие ме ухажвате, лейтенанте, нали?

А той каза объркано:

— Искан да ме харесвате. Наистина искам да ме харесвате. Наистина искам да прочета това в очите ви. Виждал съм ви на улицата. Виждал съм как минавате. Дал съм заповед да не ви закачат. Някой закачил ли ви е?

— Благодаря ви, не — рече тихо Моли. — Не са ме задявали.

Думите му рухнаха:

— Ами знаете ли, дори съм написал стихотворение за вас. Искате ли да видите стихотворението ми?

— Дълго ли е? — попита тя. — Ще трябва скоро да си ходите.

— Не, стихотворението е кратко, съвсем кратко. Малък откъс от стихотворение. — Бръкна в куртката си, извади оттам сгънат лист хартия и ѝ го подаде. Тя се приведе към лампата, сложи си очилата и тихо зачете:

*Погледнеш ли ме нежно
със сините очи,
в мен всичко се вълнува
и всичко в мен мълчи.*^[1]

Сгъна листа и го сложи в скута си.

— Вие ли написахте това, лейтенанте?

— Да.

— На мен? — попита тя малко закачливичко.

— Да — отвърна сконфузен Тондър.

Тя се вгледа в него усмихната.

— Не сте го съчинили вие, лейтенанте, нали?

Той се усмихна като дете, хванато в лъжа.

— Не.

— А знаете ли кой го е писал?

— Да — отговори Тондър. — Писал го е Хайне. Това е „Погледнеш ли ме нежно“. Винаги съм го обичал. — Засмя се смутено, Моли се присъедини към смеха му и в миг те вече се смееха заедно. Той спря да се смее също така внезапно и очите му станаха безрадостни. — Цяла вечност не съм се смял така. Казвах, че хората ще ни обичат, ще ни се възхищават. Няма такова нещо. Само ни мразят. — А после смени темата, сякаш се боеше, че няма да му стигне времето. — Вие сте красива. Красива сте като смеха.

— Започвате да ме ухажвате, лейтенанте. А след минутка ще трябва да си ходите.

— Може би искам да ви ухажвам. Човек има нужда от любов. Без любов човек умира. Вътрешностите му се сгърчват и той усеща гърдите си като късче сухо месо. Самотен съм.

Моли стана от стола. Погледна нервно към вратата, после отиде до печката и на връщане лицето ѝ се ожесточи, погледът ѝ се озлоби.

— Искате да спите с мен ли, лейтенанте?

— Не съм казвал такова нещо. За до говорите така?

Тя беше безпощадна.

— Може би се опитвам да ви отвратя. Някога бях женена. Съпругът ми е мъртъв. Както виждате, не съм девственица. — Гласът и звучеше огорчено.

— Аз искам само да ме харесвате.

— Разбирам. Културен човек сте. Знаете, че любенето е по-пълно и по-приятно, ако е свързано с харесване.

— Не говорете така! Моля ви, не говорете така!

Моли хвърли бърз поглед към вратата.

— Ние сме победен народ, лейтенанте. Отнехте ни храната. Гладна съм. Ако ме нахраните, ще ми харесвате повече.

— Какво искате да кажете? — попита Тондър.

— Отвращавам ли ви, лейтенанте? Може би се опитвам. Цената ми е две наденички.

— Не бива да говорите така!

— А как беше с вашите жени след миналата война, лейтенанте? Мъжът е можел да си избира сред вашите жени за едно яйце или за филия хляб. Без нищо ли ме искате, лейтенанте? Или цената ми е прекалено висока?

— За момент ме заблудихте. Но и вие ме мразите, нали?
Струваше ми се, че може би вие няма да ме мразите.

— Не, не ви мразя. Гладна съм и... и ви мразя!

— Ще ви дам всичко, от което имате нужда, но...

Тя го прекъсна:

— Ще ви се да го наричате другояче може би? Не ви харесва да е като с проститутка. Това ли искате да кажете?

— Не зная какво искам да кажа. Казвате го така, че звучи изпълнено с омраза.

Моли се засмя.

— Не е приятно да си гладен. Две наденички, две чудесни тлъсти наденички могат да са най-скъпоценното нещо на този свят.

— Не говорете така! Моля ви, недейте!

— Защо не? Истина е.

— Не е истина! Не може да е истина!

Изглежда го за момент, а после седна и сведе очи към скута си.

— Не, не е вярно. Не ви мразя. Самотна съм. А снегът тежи на покрива.

Той стана и се приближи до нея. Взе в двете си ръце нейната и тихо каза:

— Моля ви, не ме мразете. Аз съм само лейтенант. Не съм искал да идвам тук. Вие не сте искали да сте мой враг. Човек съм само, не съм завоевател.

Пръстите на Моли обгърнаха ръката му за миг и тя промълви:

— Зная, да, зная.

— Ние имаме някакво право на живот сред цялата тази касапница.

За момент тя сложи ръка на бузата му.

— Да.

— Ще се грижа за вас. Имам някакво право на живот сред цялата тази касапница.

Ръката му се отпусна на рамото ѝ. Внезапна Моли се вцепени, очите ѝ се разтвориха широко и тя се вторачи, сякаш виждаше привидение. Той отдръпна ръката си и попита:

— Какво има? Какво?

Очите ѝ останаха втренчени право напред ѝ Тондър повтори:

— Какво има?

Моли заговори със задгробен глас:

— Облякох го като малко момче, което тръгва за първи път на училище. Страхуваше се. Закопчах му ризата и се опитах да го успокоя, но той не можеше да бъде успокоен. Страх го беше.

— Какво говорите?

А Моли продължи, сякаш виждаше онова, което описваше:

— Не зная защо му позволих да се върне у дома. Объркан беше. Не знаеше какво става. Дори не ме целуна, когато тръгна. Страхуваше се, а едновременно с това беше много храбър, точно като малко момче, което тръгва на училище.

Тондър стана.

— Говорите за съпруга си.

— Да, за съпруга си. Ходих при кмета, но той беше безпомощен. И после тръгна... не много твърдо... и вие го отведохте и вие го разстреляхте. Всичко изглеждаше по-скоро странно, отколкото страшно. Тогава просто не ми се вярваше.

— Вашият съпруг ли беше това?

— Да. А сега, в притихналата къща, вече вярвам. Сега, когато снегът тежи на покрива, вярвам. И в самотата преди разсъмване, и в полустопленото легло проумявам какво стана.

Тондър застана пред нея. Лицето му беше изпълнено с мъка.

— Лека нощ — каза той. — Бог да ви пази. Мога ли да дойда пак?

Моли продължаваше да гледа към стената и към спомена.

— Не зная — рече тя.

Той я изгледа и безмълвно излезе. А тя все така стоеше вторачена в стената.

— Господ да ми е на помощ — каза и остана така.

Вратата се отвори и влезе Ани, Моли дори не я видя.

— Вратата беше отворена — обади се неодобрително Ани.

Моли вдигна към нея все тъй широко разтворените си очи.

— Да. О, да, Ани.

— Вратата беше отворена. Излезе някакъв мъж. Видях го. Приличаше на войник.

— Да, Ани.

— Войник ли беше, а?

— Да, войник беше.

— Какво търсеше тук? — заразпитва подозрително Ани.

— Дойде да ми се обяснява в любов.

— Госпожице, какви ги вършиш. Да не си се присъединила към тях като Коръл?

— Не, не съм от тях, Ани.

— Ако кметът е тук, когато те дойдат пак, и се случи нещо, заради теб ще се е случило.

— Няма да се върне. Няма да му позволя да се върне.

Но подозрението не напускаше Ани.

— Да им кажа ли да влязат? Смяташ ли, че е безопасно?

— Да. Безопасно е. Къде са те?

— Навън, зад оградата.

— Нека влязат.

И когато Ани излезе, Моли стана и приглади косата си, тръсна глава, опитвайки се да дойде на себе си. В коридора се чу лек шум. Влязоха двама високи млади мъже, облечени в къси двуредни моряшки палта и тъмни пуловери с високи яки. На главите си носеха плетени шапки. Обгорели от вятъра и яки, те изглеждаха като близнаци. Бяха рибарите Уил и Том Андърс.

— Добър вечер, Моли. Чу ли?

— Ани ми каза. Нощта не е добра за път.

— По-добре да е такава, отколкото ясна — рече Том. — В ясните нощи самолетите ще те забележат. Какво иска кметът, Моли?

— Не зная. Чух за брат ви. Съжалявам.

Двамата млъкнаха със смутен вид.

— Ти поне знаеш как е, знаеш по-добре от повечето останали — каза Том.

— Да, да, зная.

На вратата се появи Ани и прошепна прегракнало:

— Тук са!

Влязоха кметът Ордън и доктор Уинтър. Свалиха палтата и шапките си и ги сложиха на дивана. Ордън се приближи до Моли и я целуна по челото.

— Добър вечер, мила.

После се обърна към Ани!

— Ани, застани в коридора. Чукни един път, когато идва патрул, един път, когато отmine, и два пъти при опасност. Можеш да оставиш

полуотворена външната врата, за да чуеш, ако идва някой.

— Да, господин кмете — каза Ани, излезе в коридора и затвори вратата след себе си.

Доктор Уинтър грееше ръцете си край печката.

— Научихме, момчета, че тръгвате тази нощ.

— Трябва да тръгнем — отвърна Том.

Ордън кимна.

— Да, зная. Чухме, че сте щели да вземете и господин Коръл със себе си.

Том се засмя горчиво.

— Смятаме, че ще е справедливо. Ще вземем неговата яхта. Не можем да го оставим да се навърта тук. Не е хубаво да го гледат по улиците.

Ордън каза тъжно:

— Да беше си отишъл. За вас ще е опасно да го вземате със себе си.

— Не е хубаво да го гледат по улиците. — Уил повтори като ехо думите на брат си. — Не е хубаво хората да го гледат тук.

— Можете ли да го хванете? Въобще ли не се пази?

— О, донякъде се пази. Но в дванайсет часа обикновено си отива у дома. Ще го чакаме зад стената. Смятам, че ще можем да го смъкнем през долната градина до вратата. Яхтата му е вързана там. Бяхме на нея днес, за да я подготвим.

— Все пак ми се щеше да не го правите — повтори Ордън. — Това е само допълнителна опасност. Патрулът може да дойде, ако вдигне шум.

— Няма да вдигне шум и ще е по-добре, ако изчезне в морето — каза Том. — Някой от града може да го очисти и тогава ще има прекалено много разстрели. Не, по-добре да изчезне морето.

Моли отново се залови да плете и попита:

— През борда ли ще го хвърлите?

Уил се изчерви.

— Ще излезе в морето, госпожо — отвърна той, а после се обърна към кмета: — Искал сте да ни видите, господин кмете?

— Ами да. Искам да говоря с вас. Доктор Уинтър и аз се размислихме — толкова много се говори за справедливост и

несправедливост, за нашествието. Страната ни е завладяна, но аз не смятам, че народът ни е победен.

На вратата рязко се почука и в стаята настъпи тишина. Иглите на Моли спряха да се движат, а протегнатата ръка на кмета застина във въздуха. Том се чешеше по ухото и ръката му остана там, но неподвижна. Всички в стаята замряха. Всички очи бяха обърнати към вратата. Отначало много слабо, сетне все по-отчетливо до тях достигна тропотът на патрула, скриптенето на ботушите по снега и гласовете им. Отминаха вратата и стъпките заглъхнаха в далечината. Чу се второ почукване. Хората в стаята се отпуснаха.

— На Ани там сигурно ѝ е студено — рече Ордън. Взе палтото си от дивана, отвори външната врата и ѝ го подаде. — Наметни си това, Ани — каза той и затвори вратата. — Не зная какво бих правил без нея. Тя ходи навсякъде, вижда и чува всичко.

— Трябва вече да тръгваме, господин кмете — обади се Том.

— Все пак не бихте ли се отказали от Коръл? — настоя Уинтър.

— Не можем. Не е хубаво да го виждат из улиците. — Том погледна въпросително кмета.

Ордън бавно започна:

— Искам да говоря ясно. Нашият град е малък. Справедливостта и несправедливостта се измерват по дребните неща. Брат ви го разстреляха, и Алекс Мордън го разстреляха. Отмъщение за предателя. Хората са гневни и искат да се борят. Но всичко е на дребно. Хора срещу хора, а не идея срещу идея.

— За един лекар е странно да мисли за унищожение, но според мен всички поробени народи са готови да се съпротивляват. Ние сме обезоръжени; духът и телата ни не са достатъчни. Духът на обезоръжения човек пада.

Уил Андърс попита:

— Какво значи всичко това, господин докторе? Какво искате от нас?

— Искаме да се борим срещу тях, а не можем — рече Ордън. — Сега те използват глад във войната си срещу народа. Гладът води до слабост. Вие, момчета, ще отплавате за Англия. Може би там никой няма да ви послуша, но им предайте от нас — от един малък градец — да ни дадат оръжие.

— Пушки ли искате? — попита Том.

Ани отново почука на вратата. Хората замръзнаха по местата си, а отвън се дочуха забързаните стъпки на патрула. Войниците тичаха. Уил се доближи бързо до вратата. Стъпките се изравниха с къщата. Чува се приглушени команди и патрулът отмина бегом. Отново се почука.

— Сигурно гонят някого — рече Моли. — Питам се кой ли ще е този път.

— Трябва да тръгваме — каза неспокойно Том. — Пушки ли искате, господин кмете? Пушки ли да искаме?

— Не, обяснете им как стоят нещата. Нас ни наблюдават. Всеки наш ход предизвиква наказателни мерки. Ако можем да имаме прости и тайни оръжия, оръжия, които се използват крадешком, взривни материали, динамит, за да вдигаме във въздуха железопътни линии, гранати, ако е възможно дори и отрова. — Заговори гневно: — Тази война не е почтена. Това е война на предателства и убийства. Нека използваме средствата, които те използват срещу нас! Нека английските бомбардировачи пускат големите си бомби над мината, но нека също ни доставят малки бомби, които да можем да използваме, да скрием, да пъхнем под релси, под резервоари за вода. Тогава ще сме въоръжени, тайно въоръжени. Тогава завоевателите няма да знаят кой от нас е въоръжен. Нека бомбардировачите ни донесат прости оръжия. Да знаем как да ги използваме.

— Никога няма да разберат — намеси се и доктор Уинтър — къде ще бъде нанесен удар. Войниците, патрулът никога няма да са сигурни кой от нас е въоръжен.

Том избърса челото си.

— Ако преминем, ще им кажем, господин кмете, но... но съм чувал да казват, че в Англия все още били на власт хора, които не смеят да дават оръжие в ръцете на простия народ.

Ордън зяпна насреща му.

— Така ли? Не съм помислил за това. Е, ще видим. Ако все още такива хора управляват Англия и Америка, светът и бездруго е загубен. Необходима ни е помощ и ако я получим — лицето му се ожесточи, — и ако я получим, ще си помогнем сами.

— Ако ни дадат да скрием динамит — рече Уинтър, — да го заровим в земята, за да е готов при нужда, тогава завоевателят никога няма да намери мира, никога.

В стаята настъпи възбуда. Моли каза настървено:

— Да, тогава бихме могли да се борим, като не го оставяме да си почива, нито пък да спи, докато нервите му не издържат и той се обезвери.

— Това ли е всичко? — попита Уил.

— Да — кимна Ордън. — Това е същността.

— А ако те не искат да ни чуят?

— Ще пробвате, тъй както ще пробвате морето тази нощ.

— Това ли е всичко, господин кмете?

Вратата се отвори и Ани тихо влезе. Ордън продължи:

— Да, това е всичко. Ако трябва да тръгвате, ще изпратя Ани да види дали пътят е чист. — Вдигна глава и видя, че тя е в стаята.

— По пътеката идва войник — каза тя. — Прилича на онзи, който беше тука преди. По-рано тук, при Моли, имаше войник.

Другите обърнаха очи към Моли, Ани добави:

— Заклучих вратата.

— Какво иска пак? — попита Моли. — Защо се връща?

На външната врата леко се почука. Ордън се приближи до Моли.

— Какво става, Моли? Неприятности ли имаш?

— Не — отвърна тя, — не! Излезте през задната врата. Можете да излезете през задната врата. Хайде, побързайте!

Кметът застана пред нея.

— В беда ли си, Моли? Да не си направила нещо?

— Прилича на същия войник — каза Ани студено. — Преди това тук имаше войник.

— Точно така — потвърди Моли. — Да, преди тук имаше войник.

— Какво искаше? — попита Ордън.

— Искаше да се люби с мен.

— Но не се е любил?

— Не — отвърна тя. — Не е. Сега вървете, аз ще се оправя.

— Моли, ако си в беда, нека ти помогнем — каза Ордън.

— Бедата ми е такава, че никой не може да ми помогне — отвърна тя. — Сега вървете! — И ги избути през вратата.

Ани остана след другите. Тя гледаше Моли.

— Госпожице, какво иска войникът?

— Не зная.

— Ще му кажеш ли нещо?

— Не. — Удивена, Моли повтори: — Не! — А после отсече: — Не, Ани, няма!

Ани се навъси насреща ѝ.

— Госпожице, по-добре да не му казваш! — Излезе навън и затвори вратата зад себе си.

Чукането продължи и през вратата се дочу мъжки глас.

Моли отиде в средата на стаята, сякаш носеше тежък товар. Погледна към лампата. Погледна към масата и видя големите ножици до плетивото си. Хвана ги с удивление за остриетата. Те се хлъзнаха между пръстите ѝ, сякаш държеше нож, и очите ѝ се изпълниха с ужас. Погледна към лампата и светлината окъпа лицето ѝ. Вдигна ножиците бавно и ги пхна в пазвата си.

На вратата все още се чукаше. Чу гласът да я вика. Наведе се за момент към лампата, после изведнъж духна и я загаси. В стаята стана тъмно, остана само червеното зарево, което хвърляше печката. Отвори вратата. Гласът ѝ беше напрегнат и гальовен. Подвикна:

— Идвам, лейтенанте, идвам!

[1] Превод Анастас Павлов, „Избрани творби на Хайнрих Хайне“, НК, 1981, стр. 140. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 7

Бялата, наполовина съсухрена луна хвърляше слаба светлина в ясната тъмна нощ. Сухият вятър свистеше над снега — тих вятър, който духаше непрекъснато, равномерно от студения полюс. Над земята снегът лежеше дълбок и сух като пясък. Къщите се гушеха във вдлъбнатините сред навалелия сняг, прозорците им бяха тъмни и уплътнени, да не пропускат вятъра, и само малко дим се вдигаше от затрупаната жарава в огнищата.

В града пътеките бяха добре утъпкани и яко замръзнали. Улиците също бяха тихи, освен когато минаваше вкочаненият, злощастен патрул. Къщите се очертаваха тъмни в нощта и задържаха по мъничко топлина до сутринта. Близо до входа на мината охраната наблюдаваше небето, насочваше уредите си към него и обръщаше прослушвателните си апарати нагоре, защото нощта беше ясна и удобна за бомбардировки. В такива нощи снабдените с перки стоманени вретена падаха със свистене надолу и се разбиваха с гръм на шрапнели. И макар да изглеждаше, че луната хвърля слаба светлина, тази нощ земята се виждаше добре от небето.

Надолу, в единия край на селището, сред малките къщички, някакво куче се заоплакваше от студа и самотата. То вдигна муцуна към своя бог и докладва дълго и предълго мнението си за състоянието на света. Беше опитен певец, който владееше добре плътния си звънлив глас. Шестимата войници от патрула, които тъпчеха обезсърчени нагоре-надолу по улиците, чуха песента на кучето и една от увитите фигури продума:

— Сякаш с всяка изминала нощ то става все по-нетърпимо. Мен ако питате, трябва да го застреляме.

А друг отвърна:

— Че защо? Нека си вие. На мен ми е добре, когато го слушам. У дома имах куче, което виеше. Не можах да го отуча. Жълто беше. Виенето не ми пречи. Взеха ми го, когато взеха и останалите кучета — съобща ми то делово, с безизразен глас.

Намеси се ефрейторът:

— Не може кучетата да ядат храната, от която имат нужда хората.

— Та аз не се оплаквам, разбирам, че е било необходимо. Не мога както ръководителите да правя планове. Но ми се вижда странно как някои хора тук продължават да държат кучета, след като нямат дори и толкова храна, колкото има за нас. Във всеки случай доста са измършавели и хората, и кучетата.

— Те са глупаци — заяви ефрейторът, — затова загубиха толкова лесно. Не могат да правят планове като нас.

— Чудя се дали, след като всичко свърши, пак ще имаме кучета — рече войникът. — Сигурно ще можем да вземем от Америка или от някъде другаде и да започнем да ги развъждаме. Какви кучета има според теб в Америка?

— Не зная — отвърна ефрейторът. — Сигурно и кучетата им ще са смахнати, както и всичко останало. — И продължи: — Може би пък от кучетата въобще няма никаква полза. Може би стават само за работа в полицията.

— Може би — съгласи се войникът. — Чувал съм, че Водача не обичал кучетата. Казвали са ми, че от тях започвало да го сърби и да киха.

— Чуват се най-различни работи — отсече ефрейторът. — Я слушайте! — Войниците от патрула спряха и от много далеч до тях достигна като жужене на пчели бръмченето на самолети.

— Ето ги, идват — рече ефрейторът. — Добре, че няма никакви светлини. Вече има две седмици, откак не са идвали, нали?

— Дванайсет дни — каза войникът.

Охраната на мината чу бръмченето на самолетите.

— Летят високо — реши един сержант.

А капитан Лофт вирна главата си назад, та да може да вижда изпод козирката на каската.

— Доколкото мога да преценя, над шест хиляди метра — рече той. — Може да прелетят над нас.

— Не са много. — Сержантът се послуша. — Според мен не повече от три. Да съобщя ли на батареята?

— Само виж дали имат готовност, а после се обади на полковник Лансър... не, не се обаждай. Може да не дойдат тук. Вече почти

отминаха, а още не са започнали да пикират.

— Доколкото мога да разбера, правят кръг. Според мен едва ли са повече от два — каза сержантът.

Хората в леглата си чуха самолетите, заровиха се по-дълбоко в завивките и се заслушаха. В резиденцията на кмета слабият шум събуди полковник Лансър, той се обърна на гръб, загледа се в тъмния таван с широко отворени очи и задържа дъха си, за да чува по-добре, а после сърцето му затупа така, че повече нищо не чуваше, дори и толкова, колкото докато дишаше. Кметът Ордън чу самолетите, без да се събуди, но те го накараха да засънува, той се размърда и зашепна.

Високо във въздуха кръжаха двата кафеникави бомбардировача. Пилотите отнеха газта и самолетите започнаха да планират. От коремите им се изсипаха един след друг стотици малки предмети. Няколко метра падаха свободно, а после се отваряха парашутчета и предметите започваха да се спускат бавно и тихо към земята. Пилотите отново дадоха газ и набраха височина, после пак отнеха газта и все така кръжаха, и още малки предмети литваха надолу, докато най-сетне самолетите се обърнаха и полетяха в посоката, от която бяха дошли.

Парашутчетата се носеха като пух от магарешки бодил и лекият вятър ги разпръсна, както разпръсква семената под пухчетата на магарешките бодили. Те падаха толкова леко и се приземяваха така меко, че понякога дългите трийсетина сантиметра пакети се забиваха в снега, а малките парашутчета се отпускаха нежно около тях. На снега изглеждаха черни. Нападаха из побелелите нивя, из гората, в планината, нападаха по дърветата и увиснаха от клоните им. Някои кацнаха на покривите на къщите в малкия градец, други в предните дворчета, а един се приземи прав върху снежната корона на главата на статуята на свети Алберт Проповедника.

Един от малките парашути се спусна на улицата пред патрула и ефрейторът предупреди:

— Внимавайте. Това е бомба със закъснител.

— Не е достатъчно голяма — рече един от войниците.

— Все пак не се приближавайте до нея! — Ефрейторът извади фенерчето си и освети с него предмета — малък колкото носна кърпичка светлосин парашут, а под него завит в синя хартия пакет.

— Внимание, никой да не го докосва — нареди ефрейторът. — Хари, върви в мината и повикай капитана. Ние ще пазим това проклето

нещо.

Дойде късното утро и като излизаха от къщите си, хората забелязваха сините петна по снега. Отиваха до тях и вземаха пакетите. Разопаковаха ги и четяха напечатаното на хартията указание. Разбираха какъв подарък са получили и незабавно всеки, намерил такова нещо, започваше да се озърта и скриваше дългите пръчки под палтото си, а после отиваше да ги скъта на тайно място.

Децата научиха за подаръка и претърсиха околността — един страховит лов за великденски яйца, и когато някое късметлия момче зърнеше синия цвят, втурваше се към плячката си, отваряше я и я скриваше, а после казваше на родителите си за нея. Имаше и хора, които се изплашиха й предадоха пръчките на военните, но те не бяха много. И войниците се втурнаха из града на лов за великденски яйца, но не ги биваше колкото децата.

В приемната на кметската резиденция масата с наредените столове стоеше все още там, където я нагласиха в деня, когато разстреляха Алекс Мордън. Сега стаята нямаше онзи изискан стил от времето, когато беше кметска резиденция. Без столове край тях стените изглеждаха съвсем празни. Масата, с разхвърляните по нея листа, ѝ придаваше вид на канцелария. Часовникът над камината удари девет. Денят беше мрачен прихлупен, защото утрото доведе със себе си тежки снежни облаци.

Ани излезе от стаята на кмета, шмугна, се край масата и хвърли поглед към хартиите върху нея. Влезе капитан Лофт. Видя Ани и се спря на вратата.

— Какво правиш тук? — поиска да знае той.

А Ани отвърна намръщена:

— Да, господин капитан.

— Питам те какво правиш тук.

— Искан да почистя, господин капитан.

— Остави всичко и си върви!

Ани каза: „Да, господин капитан“ — почака да се освободи вратата и се измъкна от стаята.

Капитан Лофт се обърна, надзърна навън и нареди:

— Хайде, внесете ги вътре!

След него влезе войник с пушка на рамо. В ръцете си носеше сини пакети, от чиито краища висяха тънките върви и парчетата син

плат.

— Сложи ги тук! — заповяда Лофт. Войникът боязливо ги остави на масата. — Сега отиди горе и докладвай на полковник Лансър, че го чакам с... с нещата. — Войникът се обърна кръгом и напусна стаята.

Лофт приближи до масата, взе един от пакетите и по лицето му се изписа отвращение. Вдигна над главата си малкия син парашут и го пусна. Платът се разтвори и пакетът бавно кацна на пода. Отново го вдигна и го разгледа.

Сега в стаята влезе бързо полковник Лансър, следван от майор Хънтър. Хънтър носеше квадратен лист жълта хартия.

— Добро утро, капитане — каза Лансър. Отиде до масата и седна. За момент загледа малката купчина пръчки, после взе една и я задържа в ръката си.

— Седнете, Хънтър! — нареди той. — Разгледахте ли тези неща?

Хънтър придърпа стол и седна. Погледна жълтия лист хартия в ръката си.

— Не много внимателно. Релсовият път е повреден на три места на разстояние от петнайсет километра.

— Добре тогава, погледнете ги и кажете какво мислите!

Хънтър полегна към един пакет и разви синята му опаковка. Освен пръчката вътре имаше друг малък пакет. Той извади ножче и срязва пръчката. Капитан Лофт надникна през рамото му. Хънтър помириса срязаното място, разтри пръсти и съобщи:

— Чиста глупост. Най-обикновен динамит. Не мога да кажа с какъв процент нитроглицерин е, докато не го анализирам. — Погледна края. — Обикновена динамитна капсула, живачен фулминат с фитил, предполагам, за около минута. — Хвърли пръчката обратно на масата. — Много евтино и много просто.

Полковникът погледна към Лофт.

— Според вас колко са пуснали?

— Не зная, господин полковник. Събрахме около петдесет пакета и около деветдесет парашута, с които са хвърлени. Не зная защо някои хора оставят парашутите, когато вземат пръчките. Освен това вероятно има още много, който не сме намерили.

Лансър махна с ръка.

— Всъщност няма значение. Могат да пуснат колкото си щат. Не можем да ги спрем, а и не можем да използваме същото срещу тях. Те никого не са завземали.

Лофт се обади ожесточено:

— Можем да ги пометем от лицето на земята!

Хънтър изчовъркваше медната капсула от края на една пръчка, а Лансър рече:

— Да, това можем да направим. Разгледахте ли опаковката, Хънтър?

— Още не, нямах време.

— В това има нещо дяволско — каза Лансър. — Опаковката е синя, за да може лесно да се забележи. Махаш обвивката — той повдигна малкото пакетче — и ето ти шоколад. Всички ще търсят. Мога да се обзаложа, че нашите собствени войници крадат шоколада. Ами че децата ще ги търсят като великденски яйца.

Влезе войник, сложи лист жълта хартия пред полковника и се оттегли. Лансър й хвърли един поглед и дрезгаво се засмя.

— Ето нещо за вас Хънтър. Още две повреди по вашия релсов път.

Хънтър вдигна поглед от медната капсула, която разглеждаше, и попита:

— Доколко е разпространена тази работа? Навсякъде ли са пуснали?

Лансър изглеждаше озадачен.

— Ето това е странното. Питам в столицата. Единствено тук са ги пуснали.

— Как го тълкувате? — попита Хънтър.

— Е, трудно е да се каже. Според мен опитват. Предполагам, че ако успеят, ще ги използват навсякъде, а ако не свършат работа, няма повече да се занимават с това.

— Какво ще правите? — попита Хънтър.

— От столицата ми наредиха да смажа това така безмилостно, че повече никъде другаде да не ги пускат.

— Как да поправа петте повреди? — ожали се Хънтър. — Точно сега нямам толкова релси.

— Ще трябва да вземете от някои стари отклонения — рече Лансър.

— То ще е една линия, не ти е работа!

— Все ще е някаква линия.

Хънтър хвърли обратно в купчината срязаната пръчка. Лофт се намеси рязко:

— Трябва незабавно да сложим край на това, господин полковник. Трябва да арестуваме и да накажем хората, които са прибрали пръчките, преди да са ги използвали. Трябва веднага да се заловим с тази работа, за да не помислят, че сме безсилни.

Лансър се усмихна и рече:

— Успокойте се, капитане. Нека първо разберем с какво си имаме работа, а после ще мислим какви мерки да вземем.

Взе нов пакет от купчината и го разопакова. Извади малкото парче шоколад и го опита.

— Дяволска работа. На всичкото отгоре шоколадът е хубав. И аз не мога да му устоя. Печалбата в торбата с късметчета. — После взе динамита. — Наистина, какво мислите за това, Хънтър?

— Както ви казах, този динамит с едноминутен фитил е много евтин и резултатен за по-дребни работи, стига да знаеш как да го използваш. Ако не знаеш, нищо не може да свърши.

Лансър разгледа упътването на вътрешната страна на опаковката.

— Четохте ли го?

— Хвърлих му един поглед.

— Аз пък го прочетох и искам внимателно да изслушате какво гласи: „До непокорения народ! Скрийте това! Не се издавайте! По-късно ще ви потрябва. То е подарък от ваши приятели и подарък от вас за завоевателя на страната ви. Не се опитвайте да вършите големи неща с него.“ — Лансър започна да прескача. — Е, ето тук „релсов път извън града“. И „работете нощем“... после „спира движението“. А, да, точно така: „Наставление за релси: поставете пръчката под релсата, близо до връзка и плътно до траверса. Натъпчете кал или набийте сняг около ѝ така, че да е здраво прикрепена. След като запалите фитила, ще можете, преди да гръмне, да преброите бавно до шейсет.“

Погледна към Хънтър, а той простичко рече:

— Върши работа.

Лансър се върна към упътването и започна да чете оттук-оттам:

— „Мостове — отслабва, но не разрушава.“ И „електрически стълбове“, а тук „подземни канали“, „камиони“. — Сложи синята

хартия на масата. — Ето, това е.

Лофт избухна:

— Трябва да направим нещо! Трябва да има някакъв начин да се овладее положението. Какво казват от Главната квартира?

Лансър присви устни и пръстите му заиграха с една от пръчките.

— Можех да ви предам какво, преди още да са го казали. Има заповед: „Заложете капани и отровете шоколада!“ — Замълча за момент, а после рече: — Хънтър, аз съм добър, лоялен войник, но понякога, като чуя блестящите идеи на Главната квартира, ми се ще да съм цивилен, стар, сакат цивилен. Все смятат, че имат работа с глупаци. Не казвам, че това е мерило за собствения им интелект, нали?

— Нали? — Хънтър изглеждаше развеселен.

— Не, не казвам — отсече Лансър. — Но какво ще стане? Някой ще вдигне едно от тези неща и нашето устройство ще го пръсне на парчета. Някое дете ще изяде шоколада и ще умре от отравяне със стрихнин. А после? — Погледна надолу към ръцете си. — Ще започнат да ги побутват с дълги пръти или ще им хвърлят ласо, преди да ги докоснат. Ще дават от шоколада на котката. По дяволите, майоре, тези хора са умни. Няма да се хванат повторно в глупави капани.

Лофт се покашля.

— Господин полковник, това са пораженски приказки. Трябва да направим нещо. Защо смятате, че са ги пуснали тук, господин полковник?

— Обясненията могат да са две: едното, че градът е случайно избран, а другото, че има някаква връзка между него и външния свят. Знаем, че някои младежи се измъкнаха.

— Трябва да направим нещо, господин полковник — повтори тъпо Лофт.

Сега Лансър се обърна към него.

— Лофт, смятам да ви препоръчам за Генералния щаб. Искате да се заловите за работа, преди да знаете какъв е проблемът. Това е нов тип завоевание. Преди беше възможно да се разоръжи един народ и да се държи в неведение. Сега те слушат радио и не можем да ги спрем. Дори не можем да намерим радиоапаратите им.

През вратата надникна войник.

— Господин полковник, господин Коръл иска да ви види.

— Кажи му да почака. — И продължи да говори на Лофт: — Те четат листовките; от небето за тях падат оръжия. Сега пък динамит, капитане. Много скоро ще са бомби, а после отрова.

— Още не са пускали отрова — разтревожи се Лофт.

— Не са, но ще пуснат. Можете ли да си представите какво би станало с духа на нашите войници или дори с вас, ако тези хора разполагат с онези мънички стрели за игра, знаете ги, нали? Глупави малки нещица, които хвърляте по цел? Остриетата, покрити, да речем, с цианид. Тихи смъртоносни нещица, дори няма да се чува как идват. А какво ще стане, ако войниците ни знаят, че наоколо има арсеник. Бихте ли — вие или пък те — пили и яли спокойно?

Хънтър сухо попита:

— Да не очертавате вражеската кампания, господин полковник?

— Не, опитвам се да я предвия.

— Господин полковник — настоя отново Лофт. — Стоим тук и говорим, докато трябва да търсим динамита. Ако сред тези хора има организация, ще трябва да я разкрием и да я смажем.

— Да, трябва да я смажем, безмилостно, предполагам. Вземете един отряд, Лофт... Нека и Пракъл вземе един. Да имаше повече младши офицери! Тондър се остави да го убият и с това само ни обърка работите. Да беше оставил жените на мира.

— Не ми харесва как се държи лейтенант Пракъл, господин полковник — рече Лофт.

— Какво прави?

— Нищо не прави, но е нервен и мрачен.

— Да, сигурно. Това е нещото, за което толкова много говорих. Знаете ли, че ако не приказвах толкова много, щях вече да съм генерал-майор? Подготвихме нашите младежи за победа и трябва да признаем, че са великолепни като победители, но не знаят добре какво да правят при поражение. Казвахме им, че са по-умни и по-храбри от другите младежи. Преживяха някакъв шок, когато откриха, че съвсем не са по-храбри и по-умни от тях.

— Какво имате предвид под „поражение“? — попита сопнато капитан Лофт — Ние не сме победени.

Лансър го изгледа продължително и студено и не проговори, докато най-сетне Лофт не издържа, отмести поглед и добави:

— Господин полковник.

— Благодаря ви.

— От другите не го изисквате, господин полковник.

— Те не го правят съзнателно, затова тяхното не е обида. Когато вие пропуснете да го кажете, е обидно.

— Тъй вярно, господин полковник.

— Сега вървете и внимавайте за Пракъл. Започнете да търсите. Не искам стрелба освен при открит акт на неподчинение, разбрахте ли?

— Тъй вярно, господин полковник — отвърна Лофт, отдаде церемониално чест и излезе от стаята.

Хънтър погледна усмихнато Полковник Лансър.

— Не бяхте ли прекалено строг с него?

— Трябваше. Уплашен е. Зная ги такива. Когато се бои, трябва да го сгазиш, иначе се срива. Той се опира на дисциплината тъй, както други намират опора в съчувствието. По-добре се заемете с релсите. Но на ваше място бих очаквал тази нощ наистина да започнат да взривяват.

Хънтър стана.

— Предполагам, че заповедите идват от столицата.

— Да.

— А те...

— Знаете ги какви са — прекъсна го Лансър. — Знаете какви могат да са. Заловете ръководителите, разстреляйте ръководителите, вземете заложници, разстреляйте заложниците, вземете още заложници, разстреляйте и тях... — Гласът му се повиши, но след това стихна почти до шепот. — А омразата расте и злото между нас се задълбочава.

Хънтър се поколеба.

— Осъдиха ли вече някого от списъка? — Той кимна леко към стаята на кмета.

Лансър поклати глава:

— Не, все още не. Засега са само арестувани.

Хънтър прошепна:

— Господин полковник, ако ми позволите да препоръчам... може би сте преуморен, господин полковник? Ще разрешите ли... нали разбирате... да докладвам, че сте преуморен?

За миг Лансър покри очите си с ръка, а после раменете му се изправиха и лицето му се вкамени.

— Не съм цивилен, Хънтър. И без това вече не достигат офицери. Знаете го. Вървете си гледайте работата, майоре! Трябва да приема Коръл.

Хънтър се усмихна. Отиде до вратата, отвори я и каза на някого отвън:

— Да, тук е. — А после през рамото си на Лансър: — Пракъл иска да ви види.

— Да влезе — рече Лансър.

Влезе Пракъл, навъсен и войнствен.

— Господин полковник, искам да...

— Седнете! — нареди Лансър. — Седнете и си починете. Бъдете добър войник, лейтенант.

Напрежението бързо напусна Пракъл. Седна край масата и се облакът.

— Бих искал...

Но Лансър го прекъсна:

— Не бързайте да говорите. Зная какво ви е. Не предполагате, че ще е така, нали? Смятахте, че ще е доста приятно.

— Те ни мразят — рече Пракъл. — Толкова много ни мразят...

Лансър се усмихна.

— Питам се дали не мога да позная какво ви е. Добри войници стават от млади мъже, а младите мъже имат нужда от млади жени, така ли е?

— Да, така е.

— Е? — попита предпазливо Лансър. — А тя мрази ли ви?

Пракъл го погледна изумен.

— Не зная, господин полковник. Понякога ми се струва, че само съжалява.

— И вие сте много нещастен?

— Тук не ми харесва, господин полковник.

— Нали? Защото си мислехте, че ще е нещо забавно и приятно. Лейтенант Тондър не издържа, взе, че отиде при жена и тя му заби ножа. Бих могъл да ви върна. Искате ли да ви върна, след като знаете, че сте необходим тук?

— Съвсем не, господин полковник — отвърна сконфузен Пракъл.
— Не бих искал.

— Добре. Надявам се да разберете добре това, което ще ви кажа сега. Вече не сте човек. Войник сте. Това, дали ви е приятно, или не, няма никакво значение, лейтенант. И животът ви няма особено значение. Ако останете жив, ще имате спомени. Горе-долу това ще ви остане. Междувременно ще трябва да получавате заповеди и да ги изпълнявате. Повечето от тях няма да са приятни, но това не е ваша работа. Няма да ви излъжа, лейтенант. Трябваше да ви подготвят за това, а не за обсипани с цветя улици. Трябваше да изградят душите ви с истини, а не да ги подмамват с лъжи. — Гласът му стана твърд. — Но вие се заловихте за тази работа, лейтенант. Ще продължавате ли, или ще я зарежете? Нямаме възможност да се грижим за душата ви.

Пракъл се изправи.

— Благодаря ви, господин полковник.

— Колкото до момичето — продължи Лансър, — колкото до момичето, лейтенант, можете да го изнасилите или да го покровителствувате, или да се ожените за него — това няма значение, стига да сте готов да го застреляте, когато ви бъде заповядано.

Пракъл рече угнетено:

— Тъй вярно, господин полковник. Благодаря ви, господин полковник!

— Уверявам ви, че е по-добре да знаете. Уверявам ви в това. По-добре е да знаете. Сега вървете, лейтенант, и ако Коръл все още чака, кажете му да дойде. — И проследи с поглед Пракъл, докато той излезе.

Влезе господин Коръл с гипсирана ръка. Беше съвсем различен отпреди — нямаше го веселия, дружелюбен, усмихнат Коръл. Лицето му се бе изострило и озлобило, а очите гледаха присвити надолу, като на заклано прасе.

— Би трябвало да дойда по-рано, господин полковник — започна той, — но липсата на готовност за сътрудничество от ваша страна ме накара да се колебая.

— Доколкото си спомням, чакахте отговор на доклада си.

— Очаквах нещо много повече. Вие ми отказяхте пост в административната власт. Казахте, че вече съм нямал стойност. Не разбрахте, че съм в този град много преди вас. Противно на съветите ми оставихте кмета на поста му.

— Без него вероятно щяхме да имаме далеч повече безредици, отколкото сега.

— Това е въпрос на мнение. Този човек е водач на бунтовен народ.

— Глупости. Той си е най-обикновен човек.

Със здравата ръка Коръл извади от десния си джоб черен бележник и го отвори.

— Забравяте, господин полковник, че имам свои източници, че съм тук далеч преди вас. Трябва да ви докладвам, че кметът Ордън е в постоянна връзка с всичко, което се случва в тази община. Вечерта, когато убиха лейтенант Тондър, е бил в къщата, където е извършено убийството. Когато жената е избягала в планината, се е скрила при негов роднина, проследих я дотам, но вече я нямаше. Ордън е знаел винаги когато са бягали хора, и им е помагал. Дори подозирам, че има нещо общо с тези малки парашутчета.

— Но не можете да го докажете — рече нетърпеливо Лансър.

— Не, не мога да го докажа. За първото зная, за второто само подозирам. Може би сега ще сте готов да ме послушате.

— Какво предлагате? — попита тихо Лансър.

— Господин полковник, става дума за нещо повече от предложения. Ордън трябва вече да бъде взет за заложник и животът му да зависи от миролюбието на неговите хора. Животът му трябва да зависи от запалването на един-единствен фитил на края на една-единствена пръчка динамит.

Бръкна отново в джоба си и извади оттам малка сгъната хартийка, разтвори я и я сложи пред полковника.

— Това, господин полковник, е отговорът на моя доклад до Главната квартира. Ще забележите, че той ми дава известна власт.

Лансър погледна към малката книжка и тихо заговори:

— Вие наистина сте действували през главата ми, нали? — Погледна към Коръл с открита неприязън. — Научих, че са ви наранили. Как стана това?

— Вечерта, когато вашият лейтенант беше убит, ме пресрещнаха и нападнаха. Спаси ме патрулт. Същата нощ граждани избягаха с моята яхта. Сега, господин полковник, трябва ли още по-настойчиво да искам кметът Ордън да бъде взет за заложник?

— Той е тук, не е избягал — отвърна Лансър. — Как да го държим повече заложник, отколкото е?

Внезапно в далечината отекна взрив и двамата мъже обърнаха очи натам, откъдето дойде звукът. Коръл рече:

— Ето това е положението, господин полковник. И вие много добре знаете, че ако този експеримент успее, ще има динамит във всяка окупирана страна.

— Какво предлагате? — повторно попита Лансър.

— Само това, което казах — Ордън трябва да стане залог за подчинение.

— А ако те продължат да се бунтуват и ние разстреляме Ордън?

— След това идва редът на мъничкия доктор. Макар да не заема никакъв пост, той е следващият по авторитет в града.

— Но не заема никакъв пост.

— Ползува се с доверието на народа.

— А когато и него разстреляме, тогава какво?

— Тогава ние вземаме властта. Тогава бунтът ще бъде смазан. Когато убием ръководителите, бунтът ще бъде смазан.

— Наистина ли мислите така? — попита насмешливо Лансър.

— Така трябва да е.

Лансър бавно поклати глава, а после викна:

— Часови!

Вратата се отвори и на нея се появи сержант.

— Сержант — нареди му Лансър. — Заповядвам да се арестува кметът Ордън, да се арестува също и доктор Уинтър. Погрижете се Ордън да бъде охраняван, а Уинтър да бъде незабавно доведен тук.

— Тъй вярно, господин полковник — отвърна сержантът.

Лансър вдигна очи към Коръл.

— Надявам се, че знаете какво правите. Наистина се надявам, че знаете какво правите.

ГЛАВА 8

В малкия градец вестта се разпространи скоро. Предаваше се с шепот край вратите, с бързи, многозначителни погледи: „Кметът е арестуван“ — и от къща на къща премина спотаено ликуване, ожесточено ликуване, хората говореха тихо и се разделяха, а онези, които отиваха да купуват храна, се привеждаха към продавачите и за момент разменяха с тях по някоя дума.

Хората излязоха в гората да търсят динамит, а по време на игра децата също намираха. Вече знаеха какво трябва да правят — отваряха пакетите, изяждаха шоколада, после заравяха динамита в снега и казваха на родителите си къде се намира.

Далеч извън града един човек намери такава пръчка, прочете упътването и помисли: „Всъщност това дали върши работа?“ — забучи я в снега, запали фитила и побягна, броейки. Но броеше бързо и стигна до шейсет и осем, преди динамитът да се взриви. Човекът си каза: „Върши работа“ — и хукна да търси още пръчки.

Сякаш по даден знак хората се прибраха в къщите и вратите се затвориха, улиците опустяха. В мината войниците внимателно претърсваха всеки миньор, който влизаше в шахтата, претърсваха и опипваха, и бяха нервни и груби, и говореха сопнато. Миньорите ги гледаха студено, а зад погледите им се криеше някакво ожесточено ликуване.

В приемната на кметската резиденция масата беше разчистена, а пред спалнята на Ордън стоеше часови. Коленичила до камината, Ани слагаше малки бучки въглища в огъня. Тя погледна часовия, застанал пред вратата на кмета, и войнствено попита:

— Какво смятате да правите с него?

Войникът не отговори.

Външната врата се отвори и в стаята влезе друг войник, който водеше доктор Уинтър. Войникът затвори вратата зад доктора и застана с гръб към нея.

— Здравей, Ани — поздрави Уинтър и попита: — Как е негово превъзходителство?

Ани посочи към спалнята.

— Там е, вътре.

— Да не е бален?

— Не, няма такъв вид. Дали да опитам да му кажа, че сте тук? — Отиде до часовия и царствено произнесе: — Кажи на негово превъзходителство, че доктор Уинтър е тук, чуваш ли?

Войникът не отвърна, не се и помръдна, но вратата зад него се отвори и се показва кметът. Без да обръща внимание на часовия, той се провря покрай него и влезе в стаята. За момент войникът понечи да го върне, но сетне остана на мястото си.

— Благодаря ти, Ани — рече Ордън. — Не се отдалечавай много, ако обичаш. Може да ми потрѣбваш.

— Няма, господин кмете, няма. Госпожата как е?

— Реши се. Искаш ли да я видиш, Ани?

— Да, господин кмете — отвърна тя и също се промъкна покрай часовия, влезе в спалнята и затвори вратата.

— Искаш ли нещо, докторе?

Уинтър се усмихна язвително и посочи през рамо към своя пазач.

— Ами доколкото разбирам, съм арестуван. Онзи приятел там ме доведе.

— Мисля, че трябваше да се очаква — рече Ордън. — Чудя се какво ли ще правят сега?! — Погледите на двамата мъже се срещнаха и всеки знаеше какво мисли другият.

После Ордън поде, като че не беше спирал да говори:

— Знаеш ли, че дори и да бях искал, нямаше да мога да го предотвратя?

— Зная, но те не знаят. — И Уинтър продължи с мисълта, която му се въртеше из главата: — Това са хора, на които е известна цената на времето, а време вече почти нямат. Смятат, че след като те имат само един ръководител и една глава, и ние сме като тях. Знаят, че ако паднат десет глави, с тях е свършено, но ние сме свободен народ; имаме толкова глави, колкото и хора, и когато времето го изисква, сред нас водачите никнат като гъби.

Ордън сложи ръка на рамото на Уинтър.

— Благодаря ти. Знаех го, но е хубаво да чуя това и от теб. Обикновените хора няма да се превият, нали? — попита и впи тревожно поглед в лицето на Уинтър.

— Разбира се, че няма — увери го докторът. — В действителност с външна помощ ще станат още по-силни.

За момент в стаята стана тихо. Часовият промени малко позата си и пушката му изтрака о едно копче.

— Сега мога да поговоря с теб, докторе, а вероятно повече няма да имам такава възможност. В ума ми се въртят едни дребни, срамотни неща... — Покашля се и погледна към застаналия неподвижно войник, но онзи не показва с нищо, че е чул. — Мисля за собствената си смърт. Ако следват обикновения си метод, трябва да ме убият, а и теб ще трябва да убият. — Докторът нищо не каза и той продължи: — Нали трябва?

— Да, сигурно е така. — Уинтър приближи до един от позлатените столове, но преди да седне, забеляза, че тапицерията е скъсана и притисна седалката с пръсти, сякаш така щеше да я поправи. После седна внимателно.

— Знаеш ли — продължи Ордън, — срамувам се. Мислех си как да се избавя, как да се измъкна. Мислех си да избягам. Мислех да моля за милост и това ме кара да се срамувам.

Уинтър вдигна очи.

— Но не си го направил?

— Не, не съм.

— И няма да го направиш?

Ордън се поколеба.

— Не, няма. Но си го мислех.

— А откъде знаеш дали всички не мислят за това? — каза нежно доктор Уинтър. — Откъде знаеш, че и аз не съм го мислил?

— Интересно защо и теб арестуваха? Предполагам, че и теб ще трябва да убият.

— Сигурно. — Уинтър завърти палците си и се загледа как те се премятат непрекъснато един през друг.

— Разбираш го. — Ордън замълча за момент, а после поде: — Знаеш ли, докторе. Аз съм малък човек и нашият град е малък, но и в малките хора трябва да има искра, от която да лумне огън. Страх ме е, ужасно ме е страх и си мислех за всички онези неща, които бих могъл

да направя, за да спася живота си, а после това отмина и сега понякога изпитвам нещо като въодушевление, сякаш съм станал по-голям и по-добър, отколкото съм бил, и знаеш ли, докторе, какво съм си мислил? — Усмихна се на спомена. — Помниш ли „Апологията“ в училище? Помниш ли как Сократ говори: „Може би някой ще ми каже: «Все пак не се ли срамуваш, Сократе, че си имал такъв начин на живот, поради който сега рискуваш да те осъдят на смърт?» На това аз с право бих отговорил: «Не говориш добре, човече, ако смяташ, че един мъж, който има и най-малка стойност, трябва да пресмята възможностите си за живот и смърт, а да няма предвид в действията си дали постъпва като добър човек или лош.»“^[1] — Ордън замълча, опитвайки се да си спомни.

От напрежение доктор Уинтър поприседна напред и продължи:

— „... дали постъпва справедливо, или не.“ Според мен не го каза точно. Ти никога не си бил добър ученик. И в училище бъркаше цитата с изобличението.

Ордън захихика:

— Помниш ли?

— Да — отвърна с готовност Уинтър. — Добре помня. Забравяше думи или редове. Завършвахме и ти така се възбуди, че беше забравил да си прибереш ризата в панталона и тя остана отвън. Чудеше се защо ти се смеят.

Ордън се усмихна на себе си и ръката му тайничко се шмугна отзад, за да провери дали ризата му не се е измъкнала.

— Бях Сократ и изобличавах училищното настоятелство. И как само го изобличавах! Кресях думите и виждах как почервеняват.

— Сдържаха си дъха да не се разсмеят. И ризата ти беше отвън.

Ордън се засмя.

— Кога беше това? Има четирийсет години.

— Четирийсет и шест.

Часовият при вратата на спалнята се приближи тихо до часовия на външната врата. Зашепнаха с крайчеца на устните си, досущ като деца в училище.

— Откога си на пост?

— От снощи. Едва си държа очите отворени.

— И аз. Получи ли нещо от жена си с вчерашния кораб?

— Да. Изпраща ти много здраве. Чула, че си ранен. Тя много не пише.

— Пиши й, че ми няма нищо.

— Разбира се... когато пиша.

Кметът вдигна глава, загледа се в тавана и промърмори:

— Ммм... Чудя се дали ще мога да си спомня как беше...

Уинтър му подсказа.

И Ордън полугласно започна:

— „Но аз искам и да ви...“

В стаята влезе тихо полковник Лансър; часовите се изпънаха. Дочул думите, той спря и се заслуша.

Ордън гледаше към тавана, погълнат от усилието да си спомни отдавнашния текст.

— „Но аз искам и да ви предскажа какво ще стане по-нататък с вас, които ме осъдихте. Че аз съм вече в онези минути, когато хората най-вече предсказват — когато се готвят да умрат. Аз изричам, о, вие, които ме убихте, веднага след моята кончина...“

Тук Уинтър стана и каза:

— „Смърт“.

Ордън погледна към него.

— Какво?

И Уинтър повтори:

— Думата е „смърт“, а не „кончина“. И навремето направи същата грешка. Същата грешка я направи преди четирийсет и шест години.

— Не, „кончина“ е, „кончина“ е. — Ордън се огледа и видя как полковник Лансър го наблюдава. — Не е ли „кончина“?

Полковникът отвърна:

— „Смърт“ е. Така е: „веднага след моята смърт“.

— Виждаш ли? Ставаме двама срещу един. Думата е „смърт“. Същата грешка направи и тогава.

Ордън се загледа право пред себе си, очите му бяха втренчени в спомена и не виждаха нищо извън него. Той продължи:

— „Аз изричам, о, вие, които ме убихте, веднага след моята смърт вас ще ви постигне много по-голямо наказание от това, което ми наложихте, смърт.“

Уинтър кимна насърчително, полковник Лансър също кимна и те сякаш се опитваха да му помогнат да си спомни. А Ордън рецитираше:

— „Вие направихте това с мисълта, че ще се отървете да се изследва животът ви...“

В стаята се втурна възбуден лейтенант Пракъл с вика:

— Господин полковник!

Полковникът го прекъсна:

— Шшт! — И вдигна ръка да го спре.

Ордън тихо нареждаше:

— „... тъкмо обратното ще стане, казвам ви го със сигурност.“ — Гласът му се засили. — „Повече ще станат тези, които ще ви изследват — досега аз ги спирах, а вие не разбрахте.“ — Направи ораторски жест. — „И те ще бъдат по-мъчни, понеже ще бъдат по-млади и вие повече ще негодувате.“ — Намръщи се, опитвайки се да си припомни.

Лейтенант Пракъл се обади:

— Господин полковник, намерихме хора с динамит.

Но Лансър го сряза:

— Тихо!

— „Ако мислите, че като убивате хора, ще попречите да се яви някой да ви упреква за несправедливия живот, не мислите добре.“ — Намръщи се, помъчи се да се сети, погледна към тавана, а после се усмихна и каза: — Само толкова си спомням. Отишло си е.

Доктор Уинтър го окуражи:

— Много добре, като се има предвид, че и тогава не го беше научил хубаво.

Лейтенант Пракъл ги прекъсна:

— Хората имат динамит, господин полковник.

— Арестувахте ли ги?

— Тъй вярно, господин полковник. Капитан Лофт...

Лансър го прекъсна:

— Кажете на капитан Лофт да ги охранява. — Опомни се, прекоси стаята и се обърна към кмета: — Ордън, на това трябва да се сложи край.

А кметът се усмихна безпомощно.

— Няма как, господин полковник.

Лансър стана груб.

— Аз ви задържах като залог за доброто поведение на хората. Така ми е заповядано.

— Но с това няма да се прекрати нищо — рече протичко Ордън.
— Вие не можете да разберете. Когато се превърна в пречка за хората, те ще минат и без мен.

— Кажете ми честно какво мислите. Ако хората знаят, че като запалят още един фитил, вие ще бъдете разстрелян, какво ще направят? — попита Лансър.

Кметът погледна безпомощно към доктор Уинтър. В този момент вратата на спалнята се отвори и от нея излезе госпожата, която носеше медальона — символ на кметската длъжност:

— Забрави го.

— Какво? — попита Ордън. — О, да — разбра и наведе глава, а тя го сложи на врата му. — Благодаря ти, мила.

— Винаги го забравяш — оплака се госпожата. — Непрекъснато го забравяш.

Ордън погледна към края на веригата, която държеше в ръка — към златния медальон с гравирани на него символ на кметската длъжност.

— Какво ще направят? — настоя Лансър.

— Не зная. Смятам, че ще запалят фитила.

— А ако ги помолите да не го палят?

— Господин полковник — обади се Уинтър, — тази сутрин видях как малко момче прави снежен човек, а трима пълнолетни войници стоят и го гледат да не би от него да се получи карикатура на вашия Водач. То успя доста добре да го наподобя, преди да го развалят.

Лансър не обърна внимание на доктора.

— А ако ги помолите да не го палят? — попита повторно той.

Ордън изглеждаше полузаспал, очите му се затваряха и той се опита да помисли. После каза:

— Не съм храбрец, господин полковник. Смятам, че пак ще го запалят. — Трудно произнасяше думите си. — Надявам се, че ще го запалят, но ако ги помоля да не го правят, ще ме съжаляват.

— Какво значи всичко това? — попита госпожата.

— Помълчи малко, мила.

— Но вие смятате, че ще го запалят? — продължи да настоява Лансър.

Кметът гордо заговори:

— Да, ще го запалят. Както виждате, господин полковник, нямам избор между живота и смъртта, но... но мога да избирам как да умра. Ако им кажа да не се борят, ще ме съжаляват, но ще продължат да се борят. Ако им кажа да се борят, ще са доволни и аз, който не съм голям храбрец, ще съм ги направил поне мъничко по-храбри. — Усмихна се, като че се извиняваше. — Видите ли, след като за мен краят е един и същ, не ми е трудно да го направя.

— Ако кажете „да“, можем да им кажем, че сте казали „не“. Можем да им кажем, че сте молили да не ви убиваме.

Тук Уинтър гневно се намеси:

— Те ще знаят. Не можете да пазите тайни. Един от вашите хора се изпуснал една вечер и казал, че мухите са завоювали мухоловката, и сега цял народ знае тези думи. Направиха и песен по тях. Няма да успеете да запазите тайната, господин полковник.

Откъм мината се чу остър писък на свирка и внезапен порив на вятъра хвърли сух сняг по прозореца.

Кметът опипваше златния си медальон.

— Както виждате, господин полковник — рече той, — нищо не може да се промени. Ще бъдете унищожени и прогонени. — Гласът му съвсем затихна. — Народът не обича да го покоряват, господин полковник, и няма да бъде покорен. Свободните хора не започват войни, но щом вече са започнали, те могат и победени да продължат борбата. Хората със стадно чувство, следовници на водачи, не могат и затова хората със стадно чувство печелят битките, а свободните хора печелят войните. Ще разберете, че е така, господин полковник.

Лансър стоеше изпънат.

— Получил съм съвсем ясни заповеди. Последният срок беше до единайсет часа. Взел съм заложници. Ако има безредици, заложниците да бъдат екзекутирани.

— Ще изпълните ли заповедите, ако знаете, че те са безсмислени? — попита доктор Уинтър.

Лицето на Лансър беше сковано.

— Ще изпълня заповедите, независимо какви са, но смятам, че един призив от ваша страна, господин кмете, ще спаси живота на

много хора.

— Да ми бяхте казали какви са всичките тези глупости — намеси се плачливо госпожата.

— Глупости, мила.

— Но те не могат да арестуват кмета — обясни му тя.

Ордън се усмихна.

— Не, не могат да арестуват кмета. Кметът е идея, родена от свободни хора. Тя не се поддава на арест.

В далечината се чу звук от експлозия. Ехото отекна от планината и се върна. Свирката на каменовъглената мина пропищя пронизително като предупреждение. За момент Ордън застина напрегнат, а после се усмихна. Прогърмя втори взрив — този път по-близо и по-силно, и ехото отново отекна от планината. Кметът погледна часовника си, после го извади, свали и медальона и ги сложи в ръката на Уинтър.

— Как беше онова с мухите? — попита той.

— Мухите завоюваха мухоловката — отвърна докторът.

Ордън подвикна:

— Ани! — Вратата на спалнята тутакси се отвори и кметът попита: — Подслушваше, нали?

— Да, господин кмете — отвърна сконфузена тя.

Сега наблизко проехтя взрив, чу се звук от чупещо се дърво и чупещи се стъкла и вратата зад часовите се отвори. Ордън рече:

— Ани, искам да останеш с госпожата дотогава, докато има нужда от теб. Не я оставяй сама. — Прегърна жена си и я целуна по челото, а после се отправи бавно към вратата, където беше застанал лейтенант Пракъл. Там той се обърна към доктор Уинтър: — „Критоне, дължим петел на Асклепий — каза нежно той. — Дайте му го, не забравяйте!“

За момент, преди да отговори, Уинтър затвори очи.

— „Добре, ще го направим.“

Ордън тихо се засмя.

— Спомних си го. Не съм го забравил. — Докосна ръката на Пракъл и лейтенантът отскочи от него.

И доктор Уинтър кимна бавно.

— Да, спомни си го. Ще го направим!

[1] Цитатите, използвани в тази глава, са заимствувани от Платон, „Диалози“, т. I и II, Наука и изкуство, 1979 и 1982, и по-специално „Апология“ и „Федон“, превод Г. Михайлов и Б. Богданов. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.